

Dit is "Toestanden" van
20 januari 1989
1ste jaargang nr. 19
Je vindt ons in de kiosk en
betere boekhandel
voor 50F
Abonnementenvoorwaarden
vind je op blz. 31,
de inhoud op de achterkant
Ons afgiftekantoor is
Brussel X

Toestanden

Aangezien ook Toestanden
een blad is dat voor het
merendeel gefinancierd
wordt door lezers en
sympathisanten, krijgen we
kippevel bij de overname
van De Morgen door de NV
Hoste. Waarmee de
overname van Toestanden
door de NV De Vlijt
(Gazet van Antwerpen)?

WEEKBLAD OVER DE TOESTAND VAN (DE) MORGEN

Geen mensenrechten voor dissidenten in Roemenië

Rijkt de arm van Ceausescu tot in de Reyerslaan?

In het najaar van '87 zond de Evangelische Omroep een kritische TV-documentaire uit over de situatie in Roemenië. BRT-Panorama wou het programma overnemen en zocht vooraf contact met de Roemeense ambassade in Brussel. De ambassadeur haastte zich naar de Reyerslaan en kreeg van Cas Goossens de belofte dat de BRT het leugenachtige beeld over het socialistische paradijs niet zou uitzenden. Tot op heden is dit dan ook niet gebeurd. Wél kreeg de BRT een aanbod om in samenwerking met het Roemeense Agerpres een objectief verslag van de "Epoca de aur Ceausescu" (de gouden eeuw van Ceausescu, dit is een officiële benaming) te maken. Kort nadien, op 15 november '87 brak in Brasov de belangrijkste volksopstoot sinds 1948 uit. Zover mij bekend, kregen Panorama-journalisten tot op heden geen kans om hun beloofde reportage in het sombere rijk van de Europese Amin Dada te gaan filmen. Onlangs, op 8 december 1988 zond de RTBF een opmerkelijke documentaire uit over Roemenië, clandestien gedraaid door de als toerist vermomde RTBF-reporter Josy Dubié. De Franstalige Zwitserse en Canadese TV namen het 59 minuten durende programma over; Amerikaanse en Zweedse uitzendingen zullen volgen.

's Anderendaags zond Panorama slechts de helft van het programma uit, en schraptte een belangrijk item: de clandestiene getuigenis van mevrouw Doina Cornea, die sinds een paar jaar geen blad voor de mond neemt en openlijk de mensonterende situaties in haar land zowel in het binnen- als buitenland (als zij de kans krijgt) aanklaagt.

Mevrouw Doina Cornea was tot voor een paar jaar professor Frans aan de Universiteit van Cluj, de armoedige, "deprimeerde" omgeving waarin zij gefilmd werd, is het leefmilieu van de gemiddelde Roemeen. Zij werd van de universiteit verjaagd wegens opvattingen die alle Roemenen delen. In december '87, bij één van haar arrestaties wegens het verspreiden van een manifest waarin zij het regime verantwoordelijk stelde voor het gebrek aan essentiële voedingswaren en verwarming, en waarin zij aan de bevolking van Cluj steun vroeg voor de betoging in Brasov, bood de overheid haar emigratie naar haar dochter in Parijs aan. Mevrouw Cornea heeft emigratie geweigerd.

Tijdens de internationale conferentie over mensenrechten van 15 tot 23 augustus 1988 in Polen, werd van mevrouw Cornea een scherpe (buitengesmokkelde) veroordeling van de "Systemateserea" voorgelezen (zie pag. 15).

Een dossier over De Morgen op
pag. 11 tot 14 !!!



Deze verklaring gaf aanleiding tot de zoveelste arrestatie van Doina Cornea. Bij meerdere arrestaties werd mevrouw Doina ongenadig afgeranseld, overigens "normale" praktijken voor wie in Roemenië achter de tralies gaat. Op 8 decem-

ber 1988, dus tijdens de RTBF-uitzending, was mevrouw Cornea opnieuw gearresteerd, waarschijnlijk wegens haar open brief ter gelegenheid van de herdenking van de opstand in Brasov van 15 november '87 en mogelijk om haar contact met vreemdelingen, in casu José Dubié in augustus '88.

Tijdens de uitzending deed Dubié een oproep in naam van Amnesty International, om tegen deze schending van de mensenrechten te protesteren. In Wallonië wekte het "geval Doina Cornea" beroering: zo schreef Gerard Deprez naar Martens en Tindemans, die onze ambassade in Boekarest inschakelde. En weer haastte de Roemeense ambassadeur zich naar het hem nu bekende gebouw aan de Reyerslaan, ditmaal om op het RTBF-scherm te komen vertellen dat het mevrouw Doina Cornea opperbest ging en zij vrij rondkuierde in Cluj. Niemand stelde de voor de hand liggende vraag aan de diplomaat waarom professor Doina Cornea die mededeling zelf niet kon afleggen. Op 28 december 1988 lieten woordvoerder van ons ministerie van Buitenlandse Zaken weten dat de Belgische ambassade in Boekarest mevrouw Cornea niet kon contacteren en niet kon bevestigen dat de dame inderdaad vrij was zoals de Roemeense ambassadeur op het Belgische scherm had mogen vertellen. Helaas, Panorama vond Doina Cornea's getuigenis, noch de oproep van Amnesty International om haar te steunen interessant genoeg om er enige minuten zendtijd aan te spenderen.

Julien Weverbergh

Meer ontstellende informatie over Roemenië
op pag. 15 tot 20.

Met de rug tegen de muur heeft de lezerscoöperatieve haar positie als belangrijkste aandeelhouder in de uitgevermaatschappij van De Morgen voor 1 frank overgedragen aan NV Hoste. Het stuit velen tegen de borst. De reddingsoperatie van twee jaar geleden ligt nog te vers in het geheugen. Heel wat lezers moeten met enige pijn terugdenken aan de spaarcenten die ze toen veil hadden voor de krant. De liberale krantuitgever heeft ook de meest prestigieuze titel van de arbeiderspers, "Vooruit", verworven. Een historisch moment toch, dat de socialistische beweging tot enig nadenken zou moeten aansporen. Noch de SP-leden, noch de ABVV-leden lezen de eigen pers en dat is de echte reden van het failliet. Licht echt aan de formule van de krant? Meer nog speelt de depolitisering van de socialistische basis.

De brede beweging die de krant twee jaar geleden drijvend heeft gehouden, is er evenmin in geslaagd de lezersgroep gevoelig uit te breiden. Wat begonnen was als een actieve basis werd snel herleid tot een vrij bureaucratische stemmachine. Een slecht voorbeeld van zelfbeheer. Paul Goossens rekende alleen op kapitaal

Standpunt

Het falen

en verkoop. De kapitaalsbasis bleef te eng. Martens weigerde de beloofde steun. En ook de nieuwe regering deed niets om het pluralisme in de pers te garanderen. De kapitalistische marktwetten bleken nogmaals onverbidlijk. Exit basisbeweging, exit lezerscoöperatieve. Voor NV Hoste gaat het in de eerste plaats om een commerciële operatie. Voor relatief weinig geld kan de liberale uitgever naast een "populaire" krant ook een "kwalityskrant" aanbieden. Daarbij spreekt men vooral over de specifieke stijl van de Morgen, niet over de politieke opstelling: cultuur en life-style, de focus, het nieuws voor "eigentijdse turbolizers". Om te waken over de eigenheid van het blad wordt een Stichting opgericht. De samenstelling ervan werd sterk bepaald door de ministers Luk Van den Bossche en Marcel Colla die voor de SP zwaar heb-

ben onderhandeld. De terugkeer van een partij die twee jaar geleden expliciet zei niet langer met de krant sloop te willen gaan.

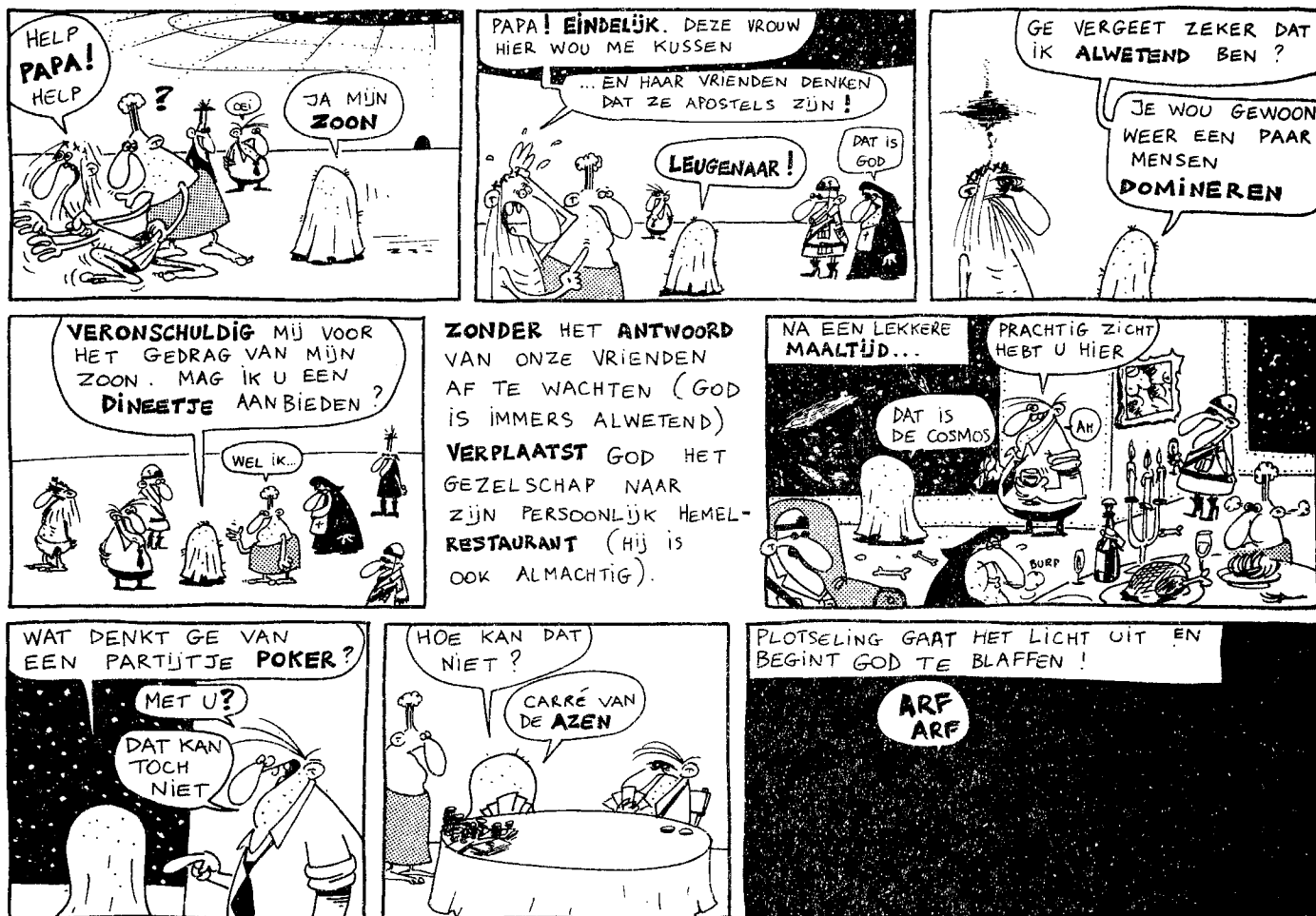
Hoe sluitend de constructie zal blijken, valt af te wachten. In elk geval is het lot van De Morgen nu in handen van een groot uitgeverbedrijf, het ideologisch toezicht is opnieuw de SP toebedeeld. De andere progressieve partijen met aandelen, de tientallen andere organisaties en comités en vooral de vele niet-georganiseerde redders van De Morgen blijven verweesd achter. Het valt te betwijfelen of ze troost zullen vinden in de beloofde "controlevergaderingen" van de CV 1000 x 100.000.

We kunnen alleen "good luck" wensen aan redactie en personeel van De Morgen en hopen dat ze de goede partners hebben uitgekozen. Velen uit de reddingsbeweging zullen nog een tijd wonden likken. Het valt te hopen dat progressief Vlaanderen ook positieve lessen trekt uit die uitzonderlijke mobilisatie van de basis. Het lot van de krant is nu echter opnieuw in handen van de hogere regionen.

Eric Corijn

In het hemelrijk

door Quirit



wordt vervolgd

DE WEEK

SP-congres

De inlevering van de SP

Het administratief SP-congres van 14 januari verkoos Frank Vandenbroucke tot nieuwe voorzitter. Via zijn eerste interviews als voorzitter kwam Vandenbroucke zeer overtuigend over, niet alleen door zijn dossierkennis, maar ook door zijn gevatte formuleringen en zijn zelfzekerheid. De aflossing van de wacht aan de SP-top deed de pers echter een ander aspect van dit congres uit het oog verliezen: de daar gestemde resolutie, waarmee de SP zich kritiekloos achter de regering Martens VIII schaaft.

DIE "DE MORGEN" TOCH!



verd voor langdurig werklozen door middel van vervangende tewerkstellingsprogramma's. In uitvoering van de regeringsverklaring werd reeds beslist in 1989 in deze programma's bijkomend 3.000 tot 4.000 langdurig werklozen te werk te stellen".

Fiscale Fraude

Een paar maanden geleden schatte Frank Vandenbroucke dat het aantal werkzoekenden in België 700.000 bedraagt. Tegenover de omvang van het werkloosheidsprobleem bood het SP-alternatief een begin van oplossing. De enkele

Na bijna 7 jaar oppositie, zit de SP nu ruim 7 maanden opnieuw in de regering. "Niemand verwacht dat men in 7 maanden zou recht trekken wat gedurende 7 jaar was krom gegroeid", zei Frank Vandenbroucke in zijn toespraak tot het congres. "Wel kon men eisen dat de SP tijdens deze 7 maanden zou bewijzen dat de richting die aangegeven werd tijdens de oppositie jaren onverkort zou aangehouden worden tijdens regeringsdeelname. Ik geloof dat wij daarvan inderdaad het bewijs geleverd hebben: de socialisten maken het verschil".

Er bestaan inderdaad verschillen tussen Martens VIII en zijn voorganger: er komt geen achtste kerncentrale volgens de huidige regering, die een aantal sociale correcties doorvoerde en voorbehoud maakt tegenover de modernisering van nucleaire korte-afstandswapens. Maar op een aantal essentiële punten ligt het regeringswerk niet in het verlengde van de programma's die de SP tussen 1981 en 1987 verdedigde

Werkloosheid

Het SP-alternatief uit 1983, waarvan Frank Vandenbroucke een van de ontwerpers was, voorzag een "schokoperatie" om het probleem van de werkloosheid aan te pakken middels een drastische werktijdverkorting. We lezen in dat alternatief: "Het is onze prioritaire doelstelling om, naast andere maatregelen (relance, werkverschaffingsprogramma, schoolplichtverlenging, bouw), bijkomend 250.000 arbeidsplaatsen te scheppen en/of te redden, in een tijdspanne van vier jaar (...) In een eerste fase lanceren we een plan waarbij een 100.000 banen op twee jaar tijd tot stand komen".

We weten wel dat de SP vraagtekens is gaan zetten bij haar eigen "schokoperatie", maar de resolutie gestemd op het SP-congres van 15 maart 1987 zegt toch nog altijd: "Het congres herbevestigt de krachtlijnen van zijn sociaal-economisch alternatief, die de basis blijven van zijn politieke actie".

Daartegenover staat de resolutie van vorige zaterdag: "Inzake tewerkstelling diende een bijzondere inspanning gele-

duizenden tewerkgestelde werklozen van Martens VIII beantwoorden natuurlijk geenszins aan de ernst van de toestand.

Twee jaar geleden nam het SP-bureau op volgend standpunt in: "De SP stelt vast dat de studie van Professor Max Frank met betrekking tot de fiscale fraude een nieuw en onthutsend bewijs levert van de totale misgroeiing in het belastingsstelsel in ons land. Het totale verlies aan fiscale inkomsten ten gevolge van de fiscale fraude en de onderschatting bedraagt volgens de berekeningen van Frank 322,6 miljard, dit is anderhalve keer de opbrengst van het zogenaamde Sint-Annaplan. Gezien dit verlies 35,4% bedraagt van de geïnde personenbelasting, moet een systematische aanpak van fraude en onderschatting het mede mogelijk maken de gemiddelde aanslagvoeten voor de doorsnee-burger substantieel te verlagen. Dergelijke aanpak -die in schril contrast staat tot de afbouw van de fraudebestrijding door Martens VI- zou zowel tot een rechtvaardiger belastingheffing leiden, als soelaas bieden voor de budgettaire crisis". Een lang citaat omdat we het er geheel mee eens zijn. Vraag is: gaat de SP nog akkoord met haar standpunt van twee jaar geleden?

Naar verluidt rekt de huidige regering op 7 miljard voortkomend uit fraudebestrijding. 7 miljard tegenover verscheidene honderden gefraudeerde miljarden. De 322,6 miljard van Max Frank betreffen inderdaad het aanslagjaar 1985 en alles wijst erop dat de fraude sindsdien gestegen, zoniet verdubbeld is.

We kunnen nog een tijdje doorgaan met de vergelijking tussen de programmapunten die de SP gedurende haar 7 jaar oppositie verdedigde en de praktijk van 7 maanden SP-regeringsdeelname. We zouden het dan hebben over uiteenlopende zaken als openbare diensten, Zairebeleid, fiscale hervorming, sociale minima, enz. Voor ons is een ding duidelijk: voor de verkiezingen van eind '87 kondigde Louis Tobback aan dat een regering met deelname van zijn partij zo socialistisch zou zijn als de vorige regering liberaal was. Zo ver zijn we dus niet.

Jan Van Kerkhoven

Op het eerste gezicht kan men denken dat het hier om een progressieve maatregel gaat die zowel gestraften als bewakend personeel ten goede komt. In werkelijkheid echter gaat het hier om een geldverslindend en repressief voorstel. Inderdaad, wetenschappelijk onderzoek in Amerika tussen 1955 en 1976 heeft uitgewezen dat elke bijkomende cel na twee jaar bezet was en dat na een periode van vijf jaar er een overpopulatie ontstond van 30%. Een zogenaamd voorstel om de overbevolking tegen te gaan, bevordert deze dus in feite. Het is dan ook vreemd dat deze "noodkreet" komt van een aantal criminologen die beter hadden moeten weten.

Nochtans liggen al geruime tijd zinniger voorstellen ter tafel, zo blijkt uit de persmoties van Europarlementslid Willy Kuypers, Agalev en de Liga voor Mensenrechten. Men kan namelijk de dagpopulatie van onze instellingen ook drastisch verlagen. Zo bestaat 10% van de dagpopulatie uit landlopers. De meeste van deze mensen kunnen echter gereclassificeerd worden op voorwaarde dat hiervoor middelen ter beschikking komen. Tevens kan men zich afvragen of minderjarigen (0,6%) thuishoren in strafinrichtingen. Een andere grote groep, namelijk 11%, bestaat uit geïnterneerden. Deze ondergaan eigenlijk geen straf, maar een maatregel. Het gaat voornamelijk over psychiatrische gevallen die in de gevangenis totaal aan hun lot worden over-

Johan Sauwens (voor wie het niet meer kan volgen: onze Vlaamse minister van Infrastructuur, van Openbare Werken dus) is verbolgen over de weigering van de Nederlanders om mee te werken aan de verbreding van de open riool die het kanaal Gent-Terneuzen stilaan is geworden. De Belgen zullen zich echter niet laten doen. Als de Nederlanders ons vergiftigd slib niet binnenlaten dan zouden wij wel eens kunnen dwarsliggen bij de onderhandelingen over de TGV. Mobutu heeft ons nu geleerd hoe je onwillige partners het bloed van onder de nagels kunt pesten. Tenzij Tindemans weer gaat slijmen en de Nederlanders een schip met winterjassen stuurt of klompen uit Klein-Brabant of kaas uit Passendaele. Als de Walen tenminste niet eisen dat het Maredsous moet zijn.

Een drastische verlaging van de gevangenisbevolking is mogelijk

Directeurs met een baksteen in de maag

Vorige week kwamen een aantal gevangenisdirecteurs in het nieuws met een voorstel om prefab-gevangnissen bij te bouwen. De bestaande instellingen zitten immers overvol. Minister van Openbare Werken Paula d'Hondt deed 10,6 miljard Belgische duiten in het zakje en stelde voor om drie definitieve gevangnissen bij te bouwen.

gelaten. Een andere kostenbesparende maatregel kan erin bestaan om de kortgestraften, die maximaal zes maanden moeten zitten, en die nu 9,53% van de dagbevolking uitmaken gewoon niet meer op te sluiten en de straf te vervangen door een boete, wat de staatskas ten goede zou komen. Als men tenslotte ook de vreemdelingen die ter beschikking worden gesteld voor de bescherming van de openbare veiligheid niet meer zou opsluiten (1,3%), komt men tot een totale ver-

mindering van ongeveer 34,8% van de dagbevolking. Dit cijfer houdt dan nog niet eens rekening met besparingen die kunnen voortvloeien uit het strikter toepassen van de wet op de voorhechtenis. De voorlopig gehechten maken liefst 32,2% van de dagpopulatie uit.

In 1983 kostte een Belgische gevangene 2104F, een bedrag dat nu wellicht nog hoger ligt. Op 30 december 1986 bevonden zich 6579 gevangenen in de 33 penitentiaire instellingen. Op basis van deze gegevens zouden deze maatregelen minstens 1,8 miljard besparen in plaats van 10,6 miljard te kosten én zouden de gevangnissen niet meer overbevolkt zijn. Het geld kan worden besteed aan de verbetering van de bestaande cellen waar middeleeuwse toestanden nog vaak schering en inslag zijn. Tevens zou men het bewakend personeel wat beter kunnen betalen, wat ook geen overbodige luxe is gezien de bewaker in de Antwerpse Zoo gemiddeld 6000F meer verdiend dan een gevangenisbewaker.

De voorstellen van de heren gevangenisdirecteurs lijken dus verdacht veel op een primitieve vorm van territoriumuitbreiding. Misschien moesten de heren directeurs maar ingaan op het voorstel van de Inspecteur-Generaal van het Gevangeniswezen om na ongeveer vijf jaar een studiejaar in te lassen. Dit zou de overspanning tegengaan, iets wat blijkbaar nodig is.

Ivo Moelans

BELGIE KORT

Allah zij geprezen dat hij ons het vreemdelingenprobleem stuurde. Nu kunnen ze toch al minstens één overtollige excellentie versassen naar de nieuw te creëren post van migrantencommissaris. Agedankte politici verdragen het niet opnieuw als een gewone burger tussen gastarbeiders te moeten leven. Ze krijgen nu de kans hun status te behouden en voort te genieten van een royaal inkomen en een dienstwagen. Paula D'Hondt weet eigenlijk niets af van het migrantenprobleem. Maar dat kan toch geen probleem zijn, zeker.

Vorig jaar kwamen er 36.000 zelfstandigen bij in België. Meer dan 150.000 zelfstandigen zijn geen drie jaar bezig. Je moet niet ver zoeken naar de verklaring van die plotse groei: de werkloosheid. Dat jongeren liever een zelfstandig beroep kiezen dan te verkommeren in de werkloosheid is begrijpelijk. Heeft iemand al eens onderzocht hoe het zit met de professionele kwaliteiten van die nieuwe zelf-

standigen en of er ruimte voor ze is op de markt? Zullen al die boetiekjes, snackbars, pannenkoekenhuisjes, bloemisten, fietswinkels, geiteboerderijen enzovoort niet bij de eerste economische terugval over kop gaan? Voor de openbare financiën is het alvast een meevaller: zelfstandigen zonder werk mogen niet stemmen. Ze verschijnen evenmin in de statistieken. Ook dat is mooi meegenomen.

In de derde fase van de staatshervorming zou de Senaat wel eens kunnen verdwijnen. Omdat geen van al die parlementariërs weet wie er dan senator zal zijn hebben ze zich nu maar al een loonsverhoging toegekend van 8000F. Niet overdreven als je bedenkt dat een schoolverlater ook maar ongeveer zoveel krijgt.

Koen Dille

Gaat het bij de gang zijnde overnames om Europa 1992? Ja en neen.

Ja

Een aantal fusies, overnames en joint ventures (samenwerkingsakkoorden) tussen ondernemingen hebben ongetwijfeld tot doel om via schaalvergroting beter aan de verwachte concurrentietoename na 1992 te weerstaan. Want ondanks al het hoge borstwerk, dat hoofdzakelijk ten gerieve van de media wordt vertoond, heerst er niet weinig onrust onder de Europese ondernemers over het post-1992 tijdperk. Die onzekerheid kwam tot uiting op een vorig jaar door de *Financial Times* georganiseerde conferentie van leidende kapitalisten en politici. De heer Barnevik, die iets heel belangrijks doet bij de Zweeds-Zwitserse multinational ABB, sprak er over de problemen die gepaard gaan met het herstructureren van "overbevolkte" sectoren en met het openen van de EEG-markt voor de concurrenten uit de Verenigde Staten en Japan. Hij verwacht bijvoorbeeld zware moeilijkheden in de locomotievensector, waarvan in Europa liefst 13 verschillende producenten bestaan tegenover 2 in de VS en 3 in Japan. Baverik meent dat slechts eenderde van alle Europese ondernemingen zich na 1992 in een betere positie zal bevinden. De heer Eaton van General Motors-Europa liet een nog pessimistischer geluid horen. Hij stelde dat het opheffen van de invoerbepalingen op de Japanse autoinvoer na 1992 het aandeel van dat land op de Europese automarkt zal opdrijven van de huidige 11% tot 30% en een verlies van 300.000 jobs zou kunnen veroorzaken. Ook de heer De Benedetti, die begint te stralen als hij het camera-oog op zich gericht weet, deed in dit besloten gezelschap enkele meesmuilende uitspraken over de politici die onvoldoende institutionele veranderingen aanbrengen om de Europese ondernemers te steunen. De besprekingen werden door de *Financial Times* samengevat in een duidelijke zin: "De Europese industrie gaat het pad op van een ingrijpende en pijnlijke herstructurering die in de volgende jaren zal leiden tot het verdwijnen van vele ondernemingen en een grotere werkloosheid." Je merkt het: geestdrift alom.

Neen

Maar de geplande Europese eenheids-

ECONOMIE

Overnames in Europa en elders

"Een ingrijpende en pijnlijke herstructurering"

Het doorschuiven van een participatiepakket van Suez naar de Generale, het bod van General Electric Corporation/Siemens op het Britse elektronikabedrijf Plessey en het tegenbod van het slachtoffer op GEC, de aankondiging van een samenwerking tussen Fiat en Peugeot voor de bouw van een bestelwagenfabriek, het overbrengen van de Ford Fiësta-productie van Daggenham naar Genk: een kleine greep uit recente herstructureringsmaatregelen van het kapitalisme.

markt vormt slechts een onderdeel van het globale herstructureringsproces, en in feite is het geen goede invalshoek om die problematiek te benaderen. We hebben inderdaad te maken met de specifieke vorm waarin de huidige concurrentie tussen de vele kapitalen zich in de huidige fase op wereldvlak voltrekt.

Over een iets langere termijn bekeken, is de mondiale economische groei sterk teruggelopen sinds het begin van de jaren zeventig. Dit geldt voor de stijging van de industriële productie zowel als voor die van de wereldhandel. Bovendien verslechterde sinds het begin van de jaren tachtig de toestand in een aantal landen van Latijns-Amerika, Afrika en het Midden-Oosten dusdanig dat ze hun functie als bijkomende afzetmarkt voor de producenten van de hooggeïndustrialiseerde landen in veel mindere mate kunnen vervullen. In 1980 exporteerden de OESO-landen goederen voor een bedrag van 386 miljard dollar naar de Derde Wereld. In 1987 bedroeg die uitvoer nog slechts 300 miljard, 22% minder. De daling van de olieprijs en de dramatische gevolgen van de schuldencrisis veroorzaakten die sterke afname.

Ondanks de betere economische resultaten van het voorbije jaar, wordt het kapitalistisch wereldsysteem op langere ter-

mijn nog steeds geconfronteerd met een relatieve stagnatie, een "zero sum game" zeggen sommige economen. De ondernemers zelf zijn geenszins euforisch. Dit blijkt uit de aarzelingen die ze aan de dag leggen bij het verhogen van hun productiecapaciteit. Ze steken hun hoge winsten van de afgelopen jaren slechts bij mondjesmaat in uitbreidingsinvesteringen. Veeleer worden de beschikbare liquide middelen gebruikt om bestaande concurrenten op te kopen, en de uit hun voegen gegroeide financiële instellingen (handels-, zaken- en investeringsbanken) sporen wat graag aan tot deze overnamepolitiek vanwege de rijkelijke commissielonen die ze bij zo'n operaties opstrijken.

Records

Vorig jaar werden op het overnamefront dan ook alle records gebroken. Tot nu toe is de topper de verwerving van Nabisco door de overnamespecialist KKR voor een bedrag van 25 miljard dollar. In 1987 werden in de VS méér dan 205 miljard dollar aan opkoperij besteed. Tijdens de eerste 9 maanden van 1988 werden in Groot-Brittannië 1.605 overnames opgetekend ter waarde van 22 miljard pond tegenover 18,5 miljard tijdens dezelfde periode in 1987 terwijl ook in Frankrijk ongekende toppen worden gescheurd.

De aanzienlijke invloed van speculatieve motieven komt aan het licht wanneer uit diverse studeis blijkt dat meer dan de helft van de overnames mislukkingen zijn op het vlak van economische en beheers-efficiëntie. Bovendien moet de veelgehoorde stelling dat dit proces leidt tot het opnieuw centreren van de ondernemingen op hun kernactiviteiten toch wel genuanceerd worden. De overnames van Roover door British Aerospace, van Sterling Drug door Eastman Kodak, van MBB door Daimler-Benz en de groeiende belangstelling van Fiat voor de financiële sector, wijzen niet bepaald op een afname van de diversificatie. En de encyclopedische interesse van De Benedetti wiens "specialisatie" zich uitstrekt van citrusfruit tot auto-onderdelen en van verzekeringen tot drukkerijen, staat in schril contrast tot zijn bewering dat hij een "industriël" en geen "financier" zou zijn. Maar met zijn acrobatieën op het slappe koord hopen we u volgende week te vermaken.

Paul Verbraeken

Bezoek aan het "Nicaragua Network" in Washington

Nicaragua na Reagan

Op 21 januari volgt George Bush de oude Ronald Reagan op als president van de Verenigde Staten. Welke houding zal de nieuwe president aannemen tegenover de problemen in Centraal-Amerika en tegenover Nicaragua in het bijzonder? Marc Bontemps verbleef begin januari in Washington en stelde de vraag aan de mensen die daar actief zijn in solidariteit met Nicaragua.

C.I.A. KRIJGT FELICITATIES VAN BUSH!



lobbying.

Sylvia Sherman, denkt dat het meest waarschijnlijke scenario er zal in bestaan dat de Amerikaanse diplomatie probeert opnieuw het *initiatief in handen te nemen*.. Daarbij zou zij de lat leggen en zou zij kunnen bepalen of Nicaragua al dan niet voldoet aan hetgeen zij had vooropgesteld. Als ze dan effectief slechte punten uitdeelt, kan ze vooralsnog hopen in het Congres contrageïd los te peuten. In naam van de steun voor de diplomatieke inspanningen van de Natie.

Een dergelijk scenario, dat snel dient gespeeld om rond te komen tegen maart 1989 (tenzij gemikt wordt op een verdrag), zou alvast het initiatief ontnemen aan de vijf Centraal-Amerikaanse Presidenten en de Contadoragroep, altijd al een doorn in het oog van Washington. Voor de Nicaraguaanse diplomatie betekent het een nieuwe uitdaging. Zij wilde van in den beginne praten met "de baas van het Circus", ook al zou die zijn inkomticket heel duur verkopen, en dringt de tijd in Managua.

Denkbare dialoog?

Is een rechtstreeks gesprek tussen de regeringen van de V.S. en Nicaragua denkbaar? Ja, antwoordt men mij in een gevestigde katholieke hulporganisatie. Gewoon omdat de contra's in feite niets meer betekenen. Als er moet onderhandeld worden, dan is het met de Sandinisten. Ziet Bush dat in? Waarschijnlijk, al kan hij -gezien het verleden- de contra's ook weer niet zomaar laten vallen. Het ligt in de verwachtingen dat hij zal sleutelen aan de vorm van de steun. Is de nieuwe president immers geen ex-CIA-boss die eerder gelooft in geheime "undercover"-operaties dan in open conflicten? Een verdere verfijning van de "low intensity conflict"-strategie lijkt zeer waarschijnlijk. De interne oppositie in Nicaragua blijft dus verzekerd van verdere steun en de VS zullen hun algehele wurggreep waarin ze het land gevat houden, verder aanhalen.

Specifiek inzake de militaire druk op de Nicaraguaanse regering had zelfs Elliot Abrams, de Reagan-man achter de contra-steun, het recent over een "post-contractijdperk". Wat dit precies inhoudt, zal wellicht mede uitgestippeld worden door Brent Scowcroft, de nieuwe "veiligheidsadviseur" die ook al aankondigde (op de avond van verkiezingen nog wel!) dat zich "zekere veranderingen" opdringen in de Nicaragua-politiek.

Op dit ogenblik heeft men er het raden naar wat dit allemaal concreet betekent. Een aantal waarnemers speculeren er op dat de contra-eenheden zouden herleid worden tot de beste, goed getrainde, gemotiveerde manschappen die een operationeel, flexibel en gesofisticeerd commando van een paar honderd manschappen zouden vormen. Men zou dus de vele gedemotiveerde contra's laten voor wat ze zijn (en de Sandinisten ermee opzadelen in de vorm van één of andere vredesregeling: het mogelijk diplomatiek scenario waarover we het hiervoor hadden?). In het kader van een dergelijke "laag-profiel-optie" kunnen de contra-acties zich in de toekomst "beperken" tot selectieve sabotages die de Nicaraguanen blijven verplichten belangrijke middelen te pompen in defensie, ten koste van economische en sociale programma's.

Wat het Amerikaans Congres betreft, is

Ook al verklaarde Bush op zijn eerste persconferentie als "President Elect" dat steun aan de contra's "a high priority" zou krijgen, toch gelooft niemand dat hij even geobsedeerd zal tewerkgaan als zijn voorganger. Bij een interview in oktober 1988 met de *Washington Times* verklaarde Bush dat hij "absolutely" een verderzetting van de contrasteun zou nastreven, maar er aan toevoegde: "als het vredesproces zou falen". Een betekenisvolle opening.

Vermelden we ook dat Baker, de opvolger van Shultz op Buitenlandse Zaken, in deze richting denkt. Baker, een conservatieve pragmaticus, de man van het Plan-Baker rond de schuldenlast, ziet de zaken wellicht ruimer, meer op continentaal vlak en minder naar "regionale conflicten" toe.

Contra-steun

Eigenlijk dient de nieuwe Administratie op korte termijn twee belangrijke knopen door te hakken: in maart eindigt de financiële steun aan de contra's en op 1 mei verloopt het handelsembargo...

Welke voorstellen zal Bush aan het net vernieuwde Congres voorleggen? De Democratische vertegenwoordiging kwam versterkt uit de stembus, ook al is hier een voor de Verenigde Staten niet onbelangrijke toevoeging nodig: de positie van Jim Wright, de democratische voorman en onderhandelaar rond Centraal-Amerika, verzwakte door een onderzoek naar zijn fiscaal verleden. Hoe dan ook, de kaarten liggen op dit ogenblik zo dat contrasteun geen meerderheid haalt in het Congres. Wil deze regering toch wat loskrijgen, dan zal zij een en ander moeten ondernemen.

Wat gaat de regering doen? We stelden de vraag aan Sylvia Sherman, de nationale coördinator van "Nicaragua Network". De 250 groepen die in de Verenigde Staten -op Miami na- rond Nicaragua werken, vinden we op één of andere manier terug in dit overkoepelende netwerk. Het is gehuisvest in hartje Washington, op nauwelijks 3 straten van het Witte Huis. Het werft fondsen onder de slogan "Let Nicaragua Live", organiseert brigades, doet aan informatie, sensibilisatie ("Nicaragua is not our enemy") én aan politieke

de verwachting dat in maart de Regering-Bush uiteindelijk met één of andere vraag zal afkomen voor nieuwe steun aan de contra's. Misschien beperkter in volume, zeker verpakt in een humanitair kleedje. De tegenstanders van Contra-steun bereiden nu reeds een tegenzet voor. Wellicht zal hierbij druk vanwege de Europese politieke wereld welkom zijn.

Handelsembargo

Als de slag rond de steun aan de contra's beklonken is, kan de solidariteitsbeweging zich opmaken voor een tweede stemming die rond 1 mei zal plaatsvinden. Dan verloopt immers het handels- en financieel embargo dat Reagan in 1985 liet afkondigen tegen Nicaragua, onder meer veroordeeld door het Internationaal Gerechtshof. Ook hier stelt zich de vraag wat de Demokraten, die traditioneel gevoelig zijn voor economische onderwerpen, zullen doen.

Op dit punt is eveneens Europese druk mogelijk: brieven van parlementsleden hier aan hun collega's in Washington? (Bijvoorbeeld over het respecteren van

het Internationaal Gerechtshof: daarover moeten we ons toch wel sterk kunnen maken!) Specifiek naar België toe herinner ik aan het thema "handel" van het NCOS en aan de "zachte boycot" die voor export naar Nicaragua geldt wegens de, naar verluidt, bijzonder slechte score van Nicaragua bij de exportverzekeringdienst Delcredere.

Ondertussen blijven in Nicaragua zelf de problemen levensgroot. Er was in 1988 eerst de droogte, daarna de orkaan: een gehele noodtoestand die noodacties oproept. In de VS viel mij daarbij de "Haver voor Vrede"-campagne op ("oats for Peace"). Het Nicaragua-Network ondertekende daarbij een contract met de "Federation of Southern Cooperatives", een groepering van zwarte familiebedrijven die over 13 staten in coöperatief verband samenwerken om hun land en hun eigendommen te verdedigen. (Dat is gewoon een noodzaak, gezien de crisis-situatie van de landbouw aldaar.) Afgesproken is dat de Federatie 300 ton haver ter beschikking stelt en dat de solidariteitsgroepen zorgen voor verwerking tot

kindervoeding, verscheeping en distributie.

Vooraleer afscheid te nemen informeerde Sylvia Sherman van het netwerk nog naar mogelijke Europese steun voor "Vredes-troepen" op de Nicaraguaans/Hondurese grens. De Hondurese regering zou het voorstel terug opgenomen hebben. Misschien een "issue", voor de volgende maanden?

Doodvriezen

Op het plein voor het Witte Huis maken enkele daklozen zich, zoals elke nacht, klaar om te slapen op de warme roosters van een metrolijn die eronder rijdt. Zij hebben nog geluk, want ze zullen vannacht tenminste niet doodvriezen. Anderen wel ... Het doet me denken aan één van de vele folders die ik dezer dagen in handen had: "Als wij opkomen tegen het oorlogsgeld dat deze regering in Centraal-Amerika verspilt, dan is het ook omdat wij vinden dat al dat geld beter besteed is aan daklozen en sociale programma's in de VS".

Marc Bontemps

WERELD KORT

In de politiek is een koppig vasthouden aan wat recht door zee heet, veelal contra-productief. Dat laatste zal de onlangs in zijn functie van partijleider bevestigde Herbert Mies van de Westduitse communistische DKP spoedig ontdekken. Mies is een trouwe spoorvolger van de Oostduitse kameraden en weigerde wat glasnost in zijn leer te mengen, zelfs toen Alexander Javkolev hem daartoe smeekte. Javkolev is lid van het Politbureau van de Russische communistische partij. Dat de DKP weinig electorale bijval kent, deert de zuiveren in de leer niet. Met Mies aan het hoofd zullen ze klein en dus ook onschuldig blijven.

In Frankrijk begint vooral de vriendenkring rond president Mitterrand langzaam maar zeker het aureool van de vermoorde onschuld te verdienen nu zelfs de invloedrijke minister Bérégovoy uit de schaduw moet komen om zijn president te verdedigen. Gebleken was dat enkele pre-

sidentiële vrienden, zoals Max Théret, van hun voorkennis betreffende een aandelentransactie hadden gebruik gemaakt om zichzelf te verrijken. Dat laatste betrof dan de overname van American Can door Pechiney. Inmiddels gonst het van de geruchten over nog andere transacties waarvan Théret de inspirator was.

In de Sovjetunie weet men intussen dat het sluiten van de rangen rond Gorbatsjov beslist gewenst is om ongewenste intimiteiten met dissidenten en stalinisten te vermijden. Op 26 maart aanstaande moet een Volkscongres van 1.500 leden worden verkozen, dat op zijn beurt een president zal verkiezen. Zoals het zich laat aanzien zal Gorbatsjov nu de enige kandidaat zijn voor die functie. Het Volkscongres zal ook een nieuwe Opperste Sovjet van 400 leden kiezen welke verder als echt parlement zal functioneren. Wie had gedacht dat het politibureau de democratische bezem door de partij zou halen, kwam onlangs bedrogen uit: de partij zal de 100 zetels die zij mag be-

noemen in het Volkscongres zonder het toelaten van tegenkandidaten invullen.

Als Gorbatsjov dan ook nog zonder tegenkandidaat met algemeenheid van stemmen zijn nieuwe functie kan bezetten, dan ontmoet hij vrijwel zeker de nieuwe Amerikaanse president George Bush op voet van protocollaire gelijkheid. Het valt te bezien of Bush over een lange politieke adem beschikt, want de politieke inquisitie in verband met het zogenaamde "contra-schandaal" zal zeker niet nalaten om zijn betrokkenheid bij de wapenhandel met Iran en de contra's bloot te leggen. Intussen mag hij dan ook nog de door zijn voorganger Reagan ingediende begroting door het Congres sleuren. Dat die begroting rammelt, weten de Amerikaanse volksvertegenwoordigers ook. Ze zullen Bush daarom het vuur aan de schenen leggen in de hoop hem meteen aan banden te leggen.

André Mommen

Dichters' zwakke plek is hun ijdelheid, ze verkopen hun ziel om gepubliceerd te worden en knipogen welwillend naar critici, bloemlezers en verzamelaars. Maar de meeste critici zijn parasieten op de rug van diezelfde dichters, zij zuigen zich vol voor eigen glorie. Sommige critici matigen zich godsoordelen aan in de trant van: "Als Ik deze dichter niet ken, hoe kan hij dan belangrijk zijn?"

Men kan de naslagwaarde van een boek als "Poëzie in Vlaanderen 1945-1955" samengesteld door Hugo Brems en Dirk de Geest moeilijk betwisten. Maar er wordt hier aan compilatie gedaan, waaraan een schare studenten uiteraard niet vreemd zal zijn, die veel uit verband trekt en in een andere context plaatst: deze van Brems en wat men de "Leuvense connectie" zou kunnen noemen, die de poëzie en de literatuur als verschijnsel monopoliseert. Zijen niemand anders schrijven de geschiedenis ervan. Zij bepalen wat en wie belangrijk is. Wat deze samenstellers terzijde schuiven, is dat poëzie voor sommigen een wijze van leven was/is, die alleen uit zichzelf en hun eigen situatie kan verklaard worden. De kracht van het

Het thrillergenre is een beetje een geminacht genre. Dat is zo bij de volwassenliteratuur, dat is zeker zo bij de kinderlandliteratuur, want misdaderverhalen zijn nu eenmaal niet zo "pedagogisch verantwoord", is het niet?

Gelukkig beginnen blijkbaar meer en meer mensen zich te herinneren dat wat zij vroeger zelf het liefste lazen, ook niet bepaald datgene was wat hen door de volwassenen van toen werd aangeraden. Dus waarom zou zoonlief zich ook niet gaan vermeien in de avonturen van Biggles of Winnetou? En misschien kan pa, als hij zich op de eerstvolgende boekenbeurs de nieuwste Geeraerts aanschafft, eraan denken dat de nieuwste Horowitz wellicht ook uit is.

Nick Simpel heeft een grote broer die privé-detective is en ouders die uitgeweken zijn naar Australië. De zaken van zijn grote broer zijn zo bloeiend dat er vaak geen eten is en zijn moeder stuurt hem niet veel meer dan af en toe wat verse onderbroeken. En alsof de situatie zo nog niet krankzinnig genoeg is, rolt Nick van het ene wilde avontuur in het andere. Zijn

BOEK

Brave professoren?

voorbeeld, de dichter als individu is uit deze "tentoonstelling" zo goed als verdwenen.

Wat dit boek vooral mist, is een bredere visie, die in sommigen van de aangeduide dichters toch aanwezig was of is. Men kan zich voorstellen dat een essayist als Henri-Floris Jaspers wel wat meer verbandingen zou weten te leggen. Het zit alles zo benepen. Waarschijnlijk ook omdat de samenstellers zo verdacht nauwgezet, zo uitgebalanceerd, gelovig en vrijzinnig naast elkaar plaatsen.

In "de tijd van toen", een hoofdstuk waarin de als "hoofdspelers" gemerkte dichters (zie hoe blij zij zijn!) terugblikken op een voorbijzijnde periode, geeft de experimenteel Ben E. Klein in een kort schrijven zijn mening waarom hij niet in dit boek wenste mee te spelen. Is hij de enige? Er wordt niet gezegd wie het vertikte een antwoord te geven. In elk geval blijft Kleins bijdrage een bewijs dat hij

zijn pluimen niet is kwijtgeraakt. Hartverwarmend is dat.

Is de tegenstelling tussen gelovig en vrijzinnig binnen de literatuur in Vlaanderen opgeheven? Wordt deze door kwaliteit opgeheven? Onzin. Laat u niet in slaap wiegen. Een dichter en zijn/haar gedichten zijn nooit vrijblijvend, dat is een eerste vereiste. De rest is hypocrisie, gefluister en getater. Trouwens, wie bepaalt die kwaliteit en wat zijn haar verloren codes? "Wij bloeien maar bloeien vergeefs", inderdaad, maar dit accent van het nutteloze is de grootste vijand van een dichter. Zullen we die dan maar buiten de manipulaties houden! Wie zich als dichter cadeau geeft aan de vivisectie van professoren, die tekstanalyse doceren om deze teksten nadien op eigen wijze te coderen, verdient niet beter dan deze geschiedenis-bloemlezing.

Jos Daelman

"Wij bloeien maar bloeien vergeefs, poëzie in Vlaanderen 1945-1955". Samengesteld door H. Brems en D. de Geest, Leuven, Acco, 1988.

KINDERBOEK

Biggles of Winnetou?



broer, privé-detective Tim Diamant, wordt verondersteld één en ander op te lossen, maar werkt zich alleen maar dieper in nesten. Gelukkig is Nick er ook nog... Vertrekkend van deze basisgevens heeft Anthony Horowitz enkele verhalen geschreven, waarvan er tot nu toe twee in vertaling werden uitgebracht bij uitgeverij Facet: *De Malteser erfenis*

en *Publieke vijand nummer twee*.

Het zijn persiflages op "hard-boiled" detective-stories, bedoeld voor jongeren vanaf zo'n jaar of twaalf. En al zijn deze verhalen in hun brutaliteit zelf eigenlijk "hard-boiled", figuren en situaties zijn zo overdreven dat het eigenlijk meer om kolder-romans dan om thrillers gaat. Anthony Horowitz heeft ook ervaring als scenarioschrijver en het zal dan ook geen toeval zijn dat deze boeken erg "filmisch" aandoen: je hebt het gevoel dat je naar een slapstick-film zit te kijken, compleet met door de lucht snorrende dikke tantes en op hol geslagen mini-busjes.

Al met al zijn deze boeken beslist een aanrader voor wie van spannende verhalen houdt en graag lacht. Je zult ze misschien niet zo dikwijls herlezen, maar ze zijn, zoals een jongen van dertien me vertelde "best leuk".

Mieke Felix

Anthony Horowitz: "De Malteser erfenis" en "Publieke vijand nummer twee"-vertaling van Annemarie van Ewyck- Uitgeverij facet, Antwerpen.

De ontvoering van een rijkard

In ons land liggen de voorbeelden voor het grijpen. Over de onfrispraktijken in hogere kringen blijft meestal een dikke mist hangen. Wie zijn de werkelijke opdrachtgevers achter de moorddadige Bende van Nijvel, achter de ontvoering van Vanden Boeynants enzovoort? In het Italië van Dario Fo is de toestand net zo min fris. De wereld van het grote geld is internationaal en voortdurend onderhevig aan machtsverschuivingen inclusief intriges, ontvoering en afpersing. Lees de krant maar. Een rijke moet sluw en keihard zijn om zich te kunnen handhaven. Niet alleen moet hij het gewone volk van zich afschudden maar hij heeft de handen vol aan de onderlinge -letterlijk en figuurlijk- moordende concurrentie. Kortom stof genoeg voor een comédie zal Dario Fo gedacht hebben.

Hij schreef *De Roof van Cecilia* over de zorgen en de ellende in hogere kringen. Naast komische situaties en misverstanden past Fo hier een van zijn dramatische trucs toe: de omkering. Door de rijke madame Beaudelleau in de underdog-situatie van onvoerde te plaatsen krijgt iedereen medelijden met dit frêle dametje en gaat men de ontvoerders verwensen. Fo laat de rijken niet langer verketteren

maar prijst ze het graf in. Naarmate het stuk vordert krijgt Beaudelleau weer greep op de situatie en maakt ze fijn hout van haar ontvoerders, die de ene stommitieit na de andere begaan. Haar financiële escapades en die van haar moeder zijn van een hogere orde, maar de intriges tussen de twee vrouwen en hun vrienden geven aan de ontvoerders weer de bovenhand tot Beaudelleau wordt doodgeschoten. Dan blijkt dat ze slechts de arme dubbelgangster van de echte Beaudelleau was.

Helaas blijft dit stuk ondanks de goede bedoelingen ondermaats. De uitwerking van de ingewikkelde intrige is te oppervlakkig en staat te dicht bij het boulevardtheater om door de grappen en grollen de sociale betekenis nog te laten overheersen. De Internationale Nieuwe Scène maakt niet voor het eerst een slechte beurt met een actueel stuk van Dario Fo. Ook *Elisabeth, als het ware een vrouw* was een minder gelukkige keuze. Fo is een fantasierijk verteller, een maker van sterke verhalen en fabels, van jonglerieën en

strijdbaar toneel. Dat is zijn kracht. Maar Fo heeft ook beperktheden bij het schrijven van actuele comedies. Oudere stukken zoals *Wij betalen niet* en *Moeders hasj is de beste* hadden ook geen sterke plot maar waren speelbaar. Wat Fo er de laatste jaren van bakt is nauwelijks genietbaar, minderwaardig haastwerk, dat nog slechts goed is voor de vrije sector waar Pleuni Touw en Hugo Metsers vorig jaar *Open Huwelijk* van Fo speelden. Van de Nieuwe Scène zou je wat anders mogen verwachten. Met *Tricolore Triste* zat de groep op het goede spoor.

Fo blijft ondanks zijn mindere producties een monument dat de kunst van het vertellen meesterlijk onder de knie heeft. Als alles meezit kan men hem binnenkort live aan het werk zien en wel op 5 maart in de Antwerpse stadsschouwburg waar hij fragmenten uit *Mystero Buffo* zal spelen. Een en ander gebeurt tijdens een solidariteitsmeeting van kunstenaars met de strijd in Nicaragua.

Eddie Vaes

De Roof van Cecilia van Dario Fo, in een vertaling van Filip Van Luchene, door de Internationale Nieuwe Scène. Regie: Charles Cornette. Tot en met 30 januari in de Antwerpse Bourlaschouwburg, daarna op tournee in Vlaanderen.

FILM

Fabel en thriller

Een film met zo'n mooie, poëtische titel als *Doorn* onder de vingernagel (Tüske A Körüm Alatt) kan onmogelijk stuk. Van bij de begingeneriek is het al raak. De blauwe met witte wolkenlierten doorloefde lucht drukt zo op de personages dat een door de Hongaarse poesta lopende man struikelt en ten slotte valt. Zo vindt hij een rode vrouwenschoen. Een teken uit de hemel. Voor wat komen gaat...

Andras Hodosi (knap, getormenteerd gespeeld door Miklos Jancso's lievelingsacteur Gyorgy Cserhalmi) betrappt samen met een vriend, jachtopzichter van het Nationaal Park in Hongarije, een partijfunctionaris bij het doodschieten van een everzwijn. Ze maken foto's. Maar prompt wordt de camera geconfiscieerd. Wat een pracht van een cover voor *Der Spiegel* zou kunnen opleveren, lijkt voor de zoveelste keer in de doofpot te verdwijnen. De opzichter én Hodosi worden persona non grata. Zeker wanneer Andras een relatie begint met de in Parijs opgegroeide dochter van de betrapte notabele... De hier nau-

welijks bekende Hongaarse cineast Sandor Sara sprokkelt vervolgens een drama samen waarin passie, pijn, corruptie, eenzaamheid, integriteit als fijne draden door elkaar zijn verweven. Stukje bij beetje krijgt de figuur van Andras Hodosi vorm. Eigenlijk was hij schilder - een eigentijdse Hongaarse Van Gogh - die zich in alle eenzaamheid in een streek heeft teruggetrokken waar hij zijn jeugd heeft doorgebracht en waar vooral ganzen worden gekweekt. Door zijn collega's/artiesten werd hij als opportunist gedoodverfd toen hij door een anachronistische daad (de verkoop van 300 van zijn schilderijen als bijdrage om de honger in de wereld te bestrijden) zijn geweten trachtte te sussen. De anderen zagen het veel eerder als een poging om in het geveel van de machthebbers te komen. Diep gegriefd heeft Hodosi zich in de Hongaarse poesta teruggetrokken en leidt daar een onopvallend kluizenarsbestaan, zo'n beetje als een "Corbusier van de vlakte". Van een oude leer-

meester die toevallig langs komt, krijgt hij de raad mee dat "alleen wie zichzelf kan helpen ook de hele wereld kan helpen".

Doorn onder de vingernagel is een prangende fabel, beginnend als een Hongaars sprookje waarin de lyriek van de wijdse vlakte en de schichtige lucht verstikkend werkt. Om tenslotte uit te groeien tot een subtiele, politieke thriller (met een ecologisch tintje) waarin de ijle, dreigende elektronische muziek voorhoudt dat er boven het hoofd van Hodosi voortdurend een Zwaard van Damocles hangt in de vorm van een vliegtuigje, verantwoordelijk voor een finale, een Hitchcockfilm waard. Maar bovenal is *Doorn onder de vingernagel* een hunkering van een individu naar vrijheid, naar bevrijding...

Freddy Sartor

Regie: Sandor Sara, scenario: Sandor Csöori & Sandor Sara, fotografie: Sandor Kurucz, muziek: Peter Eötvös, acteurs: György Cserhalmi (Andras Hodosi), Anna Rackevei (Zsuzsa Kökenyesi), programma: Gent.

We weten het wel: het is inmiddels een boutade te stellen dat sinds het aantreden van Michael Gorbatsjov de Sovjetunie zich met reuzensprongen aan het ontsluiten is. En in het kielzog van die maatschappelijke en economische veranderingen gebeurt er de laatste tijd ook op cultureel (en meer bepaald op muzikaal) gebied heel wat.

Zo was er in april '86 in Moskou het ophefmakende optreden van de uitgeweken pianist Horowitz, wat ons een schitterende digitale opname opleverde. En nu twee jaar later -al dateert de opname uit datzelfde 1986- is er een "opvolger" in het lichte genre. De Spaanse multi-instrumentalist, componist en dirigent Luis Cobos, dirigeerde in Moskou het vermaarde Radio- en TV-symfonieorkest, met een selectie meeslepende Slavische melodieën onder de titel *Russian Romance*. Bij het bekijken van de platenhoes krijg je snel de indruk dat het hier gaat om een commerciële stunt. Cobos oogt ons charmant toe in een decor van "rood en Kremlin". En hoewel hij in zijn geboorteland alsook in de rest van de spaanssprekende

De tijgertapijten uit Tibet hangen nog geen maand in Brussel en ze zorgen al zo'n beetje voor the talk of the town. De groeiende belangstelling voor de Tibetaanse kwestie, het waas van esoterisme, het tekort aan overtuigende hedendaagse kunst van hier: het heeft allemaal met het betrekkelijke succes van de tentoonstelling te maken. En waarover zouden we anders nog praten?

Je kunt de tapijten natuurlijk ook gewoon bekijken als een geslaagde vorm van "toegepaste kunst". Ze zijn fantastisch geknoopt. Hun aantrekkelijke kleuren, gaande van licht okergeel tot diep Bordeauxrood, spreken iedereen aan. En de variëteit van de afgebeelde tijgers: heeft die niet iets aandoenlijks? Nooit jagen ze je echt de stuipen op het lijf. Zelfs niet wanneer ze, als koppel, met opengesperde muilen elkaar toebrullen. Want eigenlijk hebben ze meer weg van blazende katten die, met hoge ruggen op de tuinmuur, mekaars geringste beweging in de gaten houden. Trouwens, meestal bestaan ze enkel als vacht. De afbeelding van een vel, geweven in een tapijt: vacht in vacht. Het mooist vinden we als westerlingen natuurlijk de bijna of geheel abstracte tapijten met niets dan strepen. Die herinneren ons enkel en alleen aan vormen op een tijgervel omdat we nu eenmaal wéten

MUZIEK

Kremlin commercieel

wereld grote populariteit geniet (hij verkocht zo'n 4 miljoen platen), lijkt hiermee de kans aangegrepen om dit "enfant terrible" een wereldfaam te verzekeren. Bij het af luisteren van de plaat bestormen je vaak tegenstrijdige gevoelens. Aan de ene kant is het allemaal iets te gepolijst om echt te ontroeren. De opname en mixing zijn van een superbe kwaliteit. Ook het RTV-symfonieorkest komt over als een uiterst homogeen en gedisciplineerd geheel. Wat wel stoort is de bijna altijd aanwezige (en volgens de hoesinformatie later ingevoegde) elektronische drumbeat. Ook de afwisseling der melodieën gebeurt meestal onvoorbereid, waardoor het geheel soms overkomt als bijeengeraapt. De opener *Capriccio Russo* gebaseerd op traditionals, is leuk. Maar wat komt *Those are the days my friend* er dan bij doen? Verder gaat het van Khatchaturian, naar

Tchajkovsky, Rimsky-Korsakov, Borodin, Glinka, tot *Piccolo Concerto* het laatste strookje van kant 1, (zonder drumbeat) een welkome verademing. Kant 2 onderscheidt zich in niet veel van de voorkant, behalve dan dat we hier toch iets interessantere melodieën aantreffen, zoals bijvoorbeeld het *Capriccio Espagnol* van Rimsky-Korsakov, een paar symfonische thema's van Tchajkovsky enzovoort. Met dien verstande dat het ontdekken van deze thema's door het publiek dat Cobos klaarblijkelijk beoogt, hen ertoe kan aanzetten eens naar de originele uitvoeringen te gaan luisteren. Want spijs alle intensies heeft het geheel toch iets artificieels. Als test-item voor pas aangekochte hifi-apparatuur zal deze plaat (of CD) niet misstaan. Alleen jammer dat de "Perestrojka in de muziek" niets edelers heeft voortgebracht. Maar zodoende blijft Horowitz wat dat betreft op eenzame hoogte schitteren, en dat is toch ook wat!

Yves Taffin

Luis Cobos, *Russian Romance*: CBS 462937 (LP, MC, CD)

BEELDDE KUNST

Tibetaanse geheimen

dat het in de tentoonstelling om tijgertapijten gaat. De 108 tapijten (dat getal bezit in Tibet heiligheid en brengt er geluk) laten zich dus keurig indelen in overzichtelijke categorieën van formele kenmerken.

Er moet toch een geheime betekenis van het tijgertapijt te vinden zijn? Die zullen we blootleggen met onze bekende westerse zucht naar helder begrippelijk inzicht.

We vergeten daarbij dat een geheim, eens "verklapt", ophoudt te betoveren. Het geeft zijn innigheid prijs en dus zijn zin en diepe betekenis. Een geheim dat voor iedereen wordt ontsluit is niet alleen (per definitie) niet langer mysterieus, maar verliest meteen elke verdere bestaansgrond. Daarom moet men met de enkele geheimen die nog overblijven in de vrijwel geheel gecomputeriseerde en geïnventariseerde, maximaal geïnformeerde wereld uiterst voorzichtig

omspringen.

Als nagenoeg alles gedrukt, geïllustreerd en gefilmd is, als vrijwel niets meer ontsnapt aan biblio- en videotheken, aan repertoria en encyclopedieën, aan verspreiding op krantenpapier en aan de verstrooiing op radio en televisie, dán worden mondelinge overdracht en initiatie opnieuw uiterst belangrijk.

Het spreekt vanzelf dat de Tibetaanse tijgertapijten hun volle betekenis pas krijgen in de aloude persoonlijke transmissie van kennis en inzicht. Wie de wondermooie tentoonstelling in de Passage 44 bezoekt, kan voor zichzelf uitmaken hoe ver hij of zij wenst te gaan in de reconstructie van die geheime boeddhistische zin. Vast staat dat de tijger, zowel min of meer realistische als "gedeconstrueerd" tot een "abstract" motief, een bekende metafoor is voor al dan niet geestelijke macht.

Voor mijn part mag de rest gehuld blijven in de nevelen van tantra.

Frans Boenders

Tijgertapijten uit Tibet. Tot 5 maart in Passage 44, Kruidtuinlaan 1000 Brussel. Gratis toegang. Het Gemeentekrediet heeft een boek uitgegeven onder dezelfde titel dat alle 108 tapijten in schitterende kleurenweergave alsmede enkele interessante bijdragen bevat.

DOSSIER

De Morgen

Het einde van een droom

Op 8 januari 1987 namen progressief Vlaanderen en de lezers voor 50 miljoen aandelen in de krant *De Morgen*. Op 13 januari 1989 verkochten ze hun aandelen voor

1F aan de liberale NV Hoste, uitgever van *Het Laatste*

Nieuws en De Nieuwe Gazet.

Wat twee jaar geleden als een droom begon in Gent, eindigde onlangs als een nachtmerrie in Antwerpen. Samengeropen om een samenwerkingsakkoord met *Het Laatste Nieuws* te bespreken werd in feite een verkoopsakte ter stemming gelegd. De keuze was: onmiddellijk failliet of doorverkopen. Met 152 voor, 31 tegen en 11 onthoudingen werd ingestemd met het voorstel. Een niet echt grote meerderheid als men weet dat bij de voorstemmen 56 personeelsaandelen zitten.

Nadelige krachtsverhoudingen

De onderhandelingen ter voorbereiding van de overeenkomst met NV Hoste verliepen in uiterst nadelige krachtsverhoudingen. De titels *De Morgen*, *De Antwerpse Morgen* en *Vooruit* waren eigendom van de SP en van het personeel. De SP staat haar rechten af en het personeel verhuurt ze voor 50 jaar aan de nieuwe maatschappij. De 570 aandelen van de uitgeversmaatschappij NV De Nieuwe Morgen waren in handen van de CV De Onafhankelijke Pers (personeelscoöperatieve met 50 aandelen), PvbA Acacia (Heesterbeek met 20 aandelen) en de CV 1000 voor 100.000 (de solidariteitsbeweging met 500 aandelen). NV Hoste krijgt ze voor 1F. Als ze een (renteloze!) lening van 4 miljoen niet terugvordert, dan mag de CV van de solidariteitsbeweging een beheerder aanduiden in de raad van bestuur. Daartoe ontvangt de CV 1 aandeel op de 100.

Geen garantie

Welke waarborgen staan daartegenover voor de leefbaarheid van *De Morgen* enerzijds en voor de inspraak van de le-



zers anderzijds? De NV De Nieuwe Morgen wordt een dochteronderneming van NV Hoste. Deze neemt schulden en personeel over, brengt 10 miljoen vers geld in, organiseert het gemeenschappelijk gebruik van een zware administratiecomputer en een gemeenschappelijke publiciteitswerving. Formeel is er geen enkele

De cijfers

De Morgen verkocht 41.286 exemplaren in juni 1986. Dat waren er 7000 meer op één jaar tijd, maar onderkapitalisatie en te weinig reclame-inkomsten vormden het probleem.

Op 1 juni 1987 noteerde de krant een gemiddelde verspreiding van 43.000 stuks. De aanwinst van nieuwe lezers was groot maar werd deels teniet gedaan door het afhaken van oude lezers uit Gent en Antwerpen. De verwachte oplagegroei werd niet bereikt. Mede daarom besliste de directie de regionale berichtgeving opnieuw in te voeren. De publiciteitsinkomsten stegen gevoelig en een modernisering van het redactiesysteem vermindert de exploitatiekosten. Eind '87 bedroeg het verlies 33 miljoen F.

Vandaag blijkt de verkoop onder de 40.000 te liggen. De publiciteitsinkomsten stegen met 15%, maar het bedrijf zit met een negatief kapitaal van 13 miljoen.

verdere garantie en alles hangt dus af van de plannen van NV Hoste.

Die plannen zijn in de eerste plaats commercieel. Bij het verdwijnen van *De Morgen* zouden de meeste lezers overstappen naar *De Standaard*. De groep van *Het Laatste Nieuws* bezit op dat vlak geen wapen tegen haar concurrent van de Nieuwsbladgroep. Lezers en publiciteitsmarkt zijn valabele redenen. Twee jaar geleden wilde NV Hoste *De Morgen* ook al opkopen met overname van schulden en de belofte voor een cash flow van vele miljoenen in het eerste jaar. Het bod werd toen afgewezen. Vandaag beschikt *De Morgen* over een hypermoderne uitrusting. NV Hoste doet een gouden zaak.

Onafhankelijkheid?

In een eerste fase zal *De Morgen* dus wel blijven leven. De verdere perspectieven hangen af van de "synergetische" ontwikkeling. Bij de aanvang is volledige redactionele onafhankelijkheid beloofd. Maar hoe groot zal de druk zijn? Wie zegt dat de "synergie" zich binnenkort ook niet doorzet tot in de sportberichten of de plaatselijke correspondenties? En de reportages, zeker de buitenlandse, daarvoor had *De Morgen* toch al geen geld? Hoe lang zal het duren tot we daar "synergie" krijgen en hoeveel zal nog op de politieke inhoud worden ingeleverd? En dan de tweede belangrijke vraag. Welke waarborgen bestaan er voor het behoud van de "ideologische" lijn van de krant? In de constructie zit een Stichting *De Morgen* ingebouwd die doorheen een raad van wijzen de eigenheid van het blad dient te handhaven. Ze heeft toezicht op

de hoofdredacteur, de samenstelling van de redactie en bezit een optie op de titels. Die stichting is echter geen emanatie van de solidariteitsbeweging. De CV 1000 x 100.000 zit slechts voor één derde in deze VZW. De andere partners zijn het personeel en ... de Socialistische Partij. In zijn tribune in dit blad verdedigt Paul Pataer dit controle-orgaan. Of het werkelijk een tegengewicht kan vormen tegen de commerciële politiek van NV Hoste zal de toekomst uitwijzen. Vandaag blijft echter al duidelijk dat de stichting geen emanatie is van de huidige *De Morgen*. Het brede front dat twee jaar geleden meer

dan 56 miljoen verzamelde, wordt geminoriseerd. De SP wint sterk aan invloed. Dat komt ook tot uitdrukking in de negenkoppige samenstelling van de raad. Naast hoofdredacteur Paul Goossens zetelen daarin René Stroobant, Joost Van Langendonck en Walter Van Den Broeck - allen actief in de lezerscoöperatieve nieuwkomers George Debunne en Etienne Vermeersch - SP- Rita Mulier indertijd via PAKS aanleunend bij de SP- Mark Schaevers van De Nieuwe Maand - als Onafhankelijke samenwerkend met de Leuvense SP- en tenslotte Etienne Mangé, hoofd van de SP-studiedienst, recht-

streeks door de partij aangeduid. De aandeelhoudersvergadering van vorige vrijdag kreeg niet de kans om over de samenstelling van deze raad te stemmen. Op 16 januari vergaderde de NV De Nieuwe Morgen om de nieuwe beheerders op te nemen. De dochteronderneming van *Het Laatste Nieuws* en *De Nieuwe Gazet* is geboren. Velen zullen denken dat we daarvoor niet de blaren op de handen hebben gewerkt, twee jaar geleden. De toekomst ligt opnieuw in handen van echte bazen.

Eric Corijn

Vrijdag 31 oktober 1986. De mededeling slaat in als een bom. De bestuurders en aandeelhouders van de SV De Morgen, die de krant bijna negen jaar uitgeven, hebben de boeken neergelegd. De belangrijkste aandeelhouders waren de NV Studin (64.800 aandelen) en het "Progressief Persfonds" (141.495 aandelen), persorganen van de SP.

"Een overhaast en onverantwoord failliet", schrijft Paul Goossens in het eerste nummer van het gelegenheidsdagblad "De Moord", "Wij gaan door, met de actieve hulp van iedereen die belang hecht aan een vrije pers. Failliet maar gelukkig en met de zekerheid dat we kunnen overleven." De strijd voor het voortbestaan van de Morgen is ingezet. Een campagne, die in vier fasen op zoek gaat naar haar doel.

Failliet

De vastberaden wil van redactie en personeel is het meest opvallende kenmerk van die eerste dagen. De lokalen worden bezet. Duizenden affiches "Failliet maar springlevend" gaan de deur uit. Op zaterdag 1 november komt een editie van "Krant X" op de markt. De curatoren gaan akkoord dat de krant verder verschijnt mits betaling van 100.000F per dag. Door dat verzet kan de verslagenheid bij de lezers snel veranderen in een ware revolutie. De eerste benefietavonden worden gepland: op 1 november in de Gentse Vooruit, op 3 november in het Antwerpse Bondsgebouw, op 6 november in de Leuvense Manhattan ... Al wat naam heeft in Vlaanderen roert zich. Hoe *De Morgen* moet voortbestaan, is nog niet erg duidelijk. De meerderheid van de actievoerders denkt dat de solidariteit de krant op de markt kan houden, terwijl ondertussen wordt gezocht naar een privé-overnemer. Op de eerste benefiet oppert Julien We-

De revolte van de Vlaamse sansculotten



verbergh de mogelijkheid ook zelf voor kapitaal te zorgen: 100 miljoen zou al een stevige ruggegraat geven. Op 4 november richten Hugo Claus, Walter Van den Broeck en Paul Goossens de coöperatieve 1000 x 100.000 op. Een dag later tekenen de eerste 20 aandeelhouders in. De eerste vijf zijn individuen (een uitgever, 2 schrijvers -neen Hugo Claus was daar niet bij-, een schilder en een notaris). Dan kwamen partijen (Agalev), vakbondsgroepen, steuncomités... De oproep zoekt naar duizend mensen uit de middengroepen die met enige inspanning hun spaarboekje kunnen aanspreken. Spontaan komen echter initiatieven tot collectieve aandelen op gang (de eerste zijn echte café-initiatieven). Na een week is het duidelijk dat groepsaandelen meer succes kennen dan individuele intekeningen. Tussen 5 en 14 november zijn er 17 benefieten en bij de eerste 80 aandelen nemen de benefietgelden al een belangrijke plaats in. Conclusie van die eerste fase: de verdere actie moet zich vooral naar instellingen en comités richten.

15 november: de eerste voorpaginaadvertentie die 100.000F opbrengt, verschijnt. Op 17 november zet Wim Schamp het campagneplan uiteen in drie

lijnen. Het accent wordt verschoven van de individuele naar de collectieve aandelen: gemeentelijke comités zouden 300 aandelen moeten inzamelen. De rest moet komen van tijdelijk gegroepeerde individuen ("Mensen van Morgen") en van de "Big Spenders" (zo bijvoorbeeld de bevriende publiciteitsagenten).

Bij de publikatie van de eerste 205 aandelen, op 16 november, valt op dat de losse steungelden goed zijn voor vele aandelen van de VZW De Morgen voor Morgen, dat de reclamejongens voor *De Morgen* zeer actief zijn en dat de benefietavonden renderen. In de maand november vinden 42 benefietavonden plaats.

Maar ondanks de enorme steungolf is slechts 20% van het doel gerealiseerd. De privé-investeerdere blijven weg. De toekomst is nog somber en dat laat zich voelen in de beweging.

Goossens' edito's

De krant van 29 november opent met een tekening van Zak: "Het faillissement is rond. De nullen zijn rond. De puist van Goossens is nog altijd rond. De redding draait vierkant." De hoofdredacteur schrijft in datzelfde nummer een belangrijk editoriaal onder de titel: "1000 voor 100.000: utopie of realiteit". Daarin zet hij voor het eerst een financieringsplan uiteen. Hij laat uitschijnen dat een kans op overname bestaat als de lezerssteun eind december 40 miljoen heeft opgebracht. "Dan pas bestaat er een redelijke kans dat eventuele privé-financiers en een uitgever de handen in elkaar slaan en deze krant zicht geven op echt professioneel management."

Maar de privé laat niet van zich horen. Op 8 december wordt een lijst van 260 aandelen gepubliceerd. Het einde van december komt dichterbij, met 26 miljoen toegezegd, maar zonder echt uitzicht op

succes.

Midden december is het duidelijk dat het nodige geld alleen uit de solidariteitscampagne zal komen. Goossens en de redactie zetten alles op een laatste mobilisatie van het publiek. Er wordt nu gemikt op 70 miljoen om te starten. 16 december en we overschrijden de kaap van de 300 aandelen. Maar op dezelfde dag haakt ook de Nederlandse perskombinatie af als mogelijk uitgever.

Op 17 december stelt de krant een voettocht van Gent naar Antwerpen voor: de Don Quichotteactie, duidelijk gericht naar de kleine steunverleners. De campagneleiding rekent op de verkoop van 200.000 vignetten aan 100F. Duizenden Don Quichottes zetten zich nogmaals in beweging. Een heroïsch laatste gevecht van 23 tot 27 december.

"Om de poen is het te doen", schrijft Goossens op 23 december. Niet alleen om de poen blijkbaar. De curatoren worden immers lastig. Zonder privé-overnemers dreigen ze de uitgave van de krant stop te zetten. Om die dreiging af te wenden doen de SV De Onafhankelijke Pers (de personeelscoöperatieve) en de NV Studin een

bod op titels en handelsfonds. Vanaf 8 januari moet een nieuwe NV de krant uitgeven. Maar met welk geld? Er zijn 350 aandelen verkocht. Als we alle beetjes en beloften bij elkaar rekenen komen we aan 66,2 miljoen ...

De voettocht naar de Monty is een calvarietocht, vooral voor Jef Sleeckx die er met kapotte voeten alles voor doet om meer sponsorgelden te verzamelen dan Paul Goossens. De tocht zal bijna 2,5 miljoen opbrengen (Goossens wint met 203.500F voor Jef Sleeckx: 201.186F).

De laatste mobilisaties en het omzetten van alle mogelijk gelden in aandelen leiden naar 420 gepubliceerde aandelen op 7 januari.

Historisch

Op donderdag 8 januari vergaderen de aandeelhouders van de SV 1000 x 100.000 voor het eerst in een ijskoude feestzaal Vooruit te Gent. Meer dan 300 vertegenwoordigers van progressief Vlaanderen staan bijna 2 uur in de rij om hun papieren te laten controleren. Ze worden voor het eerst echt "aandeelhouder". Tussen 22 uur en middernacht luis-

teren ze naar uiteenzettingen van Goossens, Yvan "Borsalino" Heesterbeek - voor 2 miljoen de baas van de nieuwe uitgeverij- en Simon Korteweg, de directeur van de Nederlandse Perskombinatie die in een emotionele opwelling zijn bedrijf verliet om bij de Morgen de taak van directeur op zich te nemen..

Om vijf voor twaalf beslist de SV met 259 stemmen voor, 2 tegen en 3 onthoudingen deel te nemen als hoofdaandeelhouder aan de nieuwe NV De Nieuwe Morgen. Ze bezet 500 aandelen en wordt samen met Heesterbeek (pvba Acacia, 20 aandelen) en de CV De Onafhankelijke Pers (50 aandelen) de uitgever van de enige progressieve krant in Vlaanderen.

In totaal vonden op drie maanden tijd 125 benefieten plaats. De eerste 500 aandelen geven ongeveer de structuur van de solidariteit aan. De aandelen komen grosso modo uit vier hoeken: individuen, organisaties, regionale De Morgen-comités en de centrale reddingscampagne.

De individuele aandelen (enkelingen en kleine associaties) zorgen voor 29,5% van de coöperatieve. Bestaande organisaties leveren 18,4%. Daarvan komt ongeveer

Met de rug tegen de muur en aan het eind van hun financieel Latijn, oordeelden de "1000 (duizend?) voor 100.000" dat het pact met de duivel, met name de NV Hoste, als het minste kwaad diende beschouwd. Toch menen de bestuurders van de CV dat er geen reden is om weg te zinken in een poel van doffe ellende en gelatenheid.

Uit besprekingen met de nieuwe uitgever van *De Morgen* konden ze afleiden dat zuiver zakelijke overwegingen de huidige leiding van de liberale krantengroep deden besluiten dat het uitgeven van een uitgesproken links-progressieve krant, die zich richt tot een lezerspubliek dat radicaal verschilt van de lezerspopulatie van *Het Laatste Nieuws*, een meer dan interessante operatie is. Een overweging die vroeger reeds in Nederland de perskombinatie van De Volkskrant, Het Parool en Trouw deden ontstaan en die in eigen land het weekblad *Humo* door de aartsconservatieve familie Dupuis, nu opgevolgd door de reactionaire Frère, deden uitgeven. De "Stichting De Morgen" zal bovendien waken over de onafhankelijk-progressieve lijn van de krant.

De bestuurders van de Stichting worden door sommigen in meerderheid tot de SP-stal gerekend... wat een domper heet te zijn op de nagestreefde onafhankelijkheid. Is dat zo? Behoudens E. Mangé,

TRIBUNE

Paul Pataer

(Bestuurder van de CV
"1000 voor 100.000")

Hoe stichtend is de Stichting De Morgen?

directeur van SEVI, zijn alle andere leden van het Stichtingsbestuur personen die door de Stichtende leden werden verkozen op grond van hun linkse onafhankelijkheid.

De aanwezigheid van Mangé is overigens verantwoord gelet op de historische banden van de krant met de socialistische beweging in de ruime zin van het woord. Voorts lijkt een anti-SP-houding niet bepaald en niet noodzakelijk een garantie voor onafhankelijkheid.

Syndicalisten als Georges Debunne en René Stroobant hebben inzake syndicale rechtlijnigheid en partijpolitieke onafhankelijkheid niets meer te bewijzen. De publicisten Mark Schaevers en Walter Van den Broeck zouden schamper reageren als men hen zou verdenken van SP-aanhorigheid. Rita Mulier is een te groot

symbool van progressieve samenwerking om zich in één hock te laten duwen. Joost Van Langendonck heeft zijn "proeven" verdiend in het alternatieve sociale milieu en vrijdenker Etienne Vermeersch heeft zich nooit door iemand de les laten spellen. Het is zelfs onze overtuiging dat deze "engelbewaarders" door hun loutere aanwezigheid een stimulans kunnen zijn voor de krant om de komende maanden een meer progressieve en consequent-linkse koers te varen dan in het nabije verleden.

Ten slotte moeten we natuurlijk ook niet alle heil van zo'n Stichtingsbestuur verwachten. Geen enkele juridische constructie met dwangsommen en arbitrageprocedures kan verhinderen dat de NV Hoste eventueel beslist, na enige tijd, de uitgave van *De Morgen* stop te zetten.

De sterkste troeven van een krant als *De Morgen* blijven: enerzijds een hechte redactie, in een klank met zijn hoofdredacteur, die desnoods syndicale middelen aanwendt om zijn arbeidsinstrument ook ideologisch intact te houden; en anderzijds de CV "1000 voor 100000", die niet verdwijnt, maar ten allen tijde als uniek en overvangbaar democratisch klankbord van dat typische publiek van *De Morgen*, het Stichtingsbestuur met man en macht kan bijstaan en eventueel bijsturen als de nood opnieuw zou dringen.

één derde uit de arbeidersbeweging (vakbonden en partijen), één derde uit de nieuwe sociale bewegingen en één derde uit een restgroep (de helft bedrijven). De

regionale acties waren goed voor 24% van het totaal. De centrale campagne haalde echter het grootste aantal aandelen bij elkaar: 28%. De campagne besloot met

een fantastische nacht in de Gentse Vooruit op 24 januari 1987. Nog nooit was een overwinning zo unitair en zo uitbundig gevierd. (ec)

In weerwil van de SP, de socialistische vakbeweging en de privé-investeerders is *De Morgen* na het failliet van 1986 verder verschenen. Een nooit geziene volkssteun, waarin heel progressief Vlaanderen aan één touw trok, zorgde daarvoor. Nadat het geld was verzameld en doorgespeeld aan de firma, had de CV 1000 x 100.000 ook een rol kunnen spelen als permanente band met actieve lezers. Dat is er niet van gekomen. De basisdemocratie werd verkracht. Een wrange balans die lessen voor de toekomst inhoudt.

Twee lijnen

Al van bij het begin waren de twee "lijnen" duidelijk aanwezig. Enerzijds het plan Goossens-Korteweg: dat steunde op een commercieel project (men sprak toen al ironisch over de linkse Standaard), waarin een goed produkt en efficiënt management moesten zorgen voor de leefbaarheid van de krant. De uitgevermaatschappij mocht dan wel de lezers als grootste aandeelhouder hebben, het was beheerder Heesterbeek die er met zijn 2 miljoen de plak zwaaide.

Anderzijds het standpunt dat van een nauwe band met actieve lezers de voorwaarde maakte om te kunnen overleven. Daartoe lagen voorstellen voor lezerskringen, correspondenten en promotiegroepen op tafel. Maar dat bleek niet in de ondernemersgeest te passen. Met enige moeite konden de lezers op het eind van de eerste vergadering toch bekomen dat een nieuwe algemene vergadering een uitgebreide raad van bestuur zou verkiezen. Die zou onder meer instaan voor de animatie van die voortdurende ondersteuning door de lezers.

Op 10 juni 1987 ontstond een controversie rond de samenstelling van de raad van bestuur. Van de drie CV-bestuurders was alleen Paul Goossens actief. Hugo Claus en Walter Van den Broeck zaten erbij als versiering. Goossens wilde slechts een uitbreiding met twee bijkomende mandaten. Een belangrijke groep aandeelhouders pleitte voor een raad van zeven (actieve) leden om de coöperatieve leven in te blazen en vooral om de activiteiten van de vennootschap te controleren. In een eerste stemronde koos een meerderheid

Alle macht aan de aandeelhouders?

De Morgen gered door zijn de lezers. Meer nog, als coöperatieve 1000 x 100.000, werden die lezers ook de belangrijkste aandeelhouder. Veel hadden ze in die twee jaar niet in de pap te brokken.

(van 77 tegen 69 bij 3 onthoudingen) voor de ruime oplossing. De hoofdredacteur-beheerder eiste een herstemming. Een woelige discussie volgde. Met de inbreng van het personeels-aandelenpakket kon het bestuur beperkt blijven tot vijf leden (103 voor, 85 tegen, 6 onthoudingen). Joost Van Langendonck (drukkerscollectief De Wrikker) en René Stroobandt (CMB-Waasland) kwamen vanuit de basis de drie stichters-beheerders vervoegen. In de NV had de CV geen beheerder. Dat bleef terrein van de "ondernemers". Op 10 juni vond ook de voorstelling plaats van de abonnementencampagne 100 maal 100. Daarmee konden de regionale comités opnieuw aan het werk. Andere voorstellen, zoals de uitbouw van een correspondentennet, het instellen van lezerskringen of de organisatie van informatiewerving bij onderzoekinstellingen, werden niet in praktijk gebracht.

Het geld is op

De vergadering op 2 juni 1988 te Berchem verliep al volop in crisissfeer. Korteweg had ontslag genomen. Het kapitaal werd a rato van zo'n 35 miljoen per jaar opgebruikt. Het was voor iedereen duidelijk dat we tegen eind '88 door het geld zouden zitten. De bedrijfsrevisor sprak van dreigend failliet.

De leiding van de coöperatieve rekende op nieuwe kapitaalsinbreng, op de beloften van Martens voor bijzondere perssteun, op de mogelijkheid van een investeringskrediet vanwege Geens.

Op de vergadering pleitten sommigen voor het opzetten van een nieuwe solidariteitsbeweging. Deze zou vooral een po-

litieke oproep moeten dragen aan het adres van de overheid. Druk vanuit een actieve basis naar Martens en Geens toe, hen vertellend dat het ook hier ging om een bedrijf in moeilijkheden. Ook naar de kersverse SP-ministers toe, die vroeger toch voor perssteun opkwamen. Een oproep naar geheel progressief Vlaanderen. Goossens verzette zich opnieuw tegen enige openbaarheid omdat dit de lopende publiciteitscampagne zou storen. Het bestuur werd tot 7 uitgebreid, maar opnieuw gingen de aandeelhouders naar huis zonder precieze richtlijnen. Het bedrijf zou zoeken naar een kapitaalsinbreng van 50 miljoen.

In het café na de vergadering hadden sommigen het ironisch over de verkoop van de krant voor enkele franken...

Het einde

In de tweede helft van '88 werd de toestand dramatisch. Pas dan en na lang aandringen kreeg de coöperatieve, de belangrijkste aandeelhouder, een plaats in het bestuur van de NV *De Nieuwe Morgen*. Heesterbeek was daarmee niet opgezet en refereerde dikwijls naar "de kindertuin". Pas eind december ontving de CV informatie over de onderhandelingen met NV Hoste die in juni waren begonnen.

De laatste vergadering van de coöperatieve, op donderdag 13 januari 1988 te Antwerpen, kon slechts gelaten instemmen met de verkoop van de krant voor 1F aan het liberale persconcern. De 50 miljoen waren opgebruikt. Velen waren ontgoocheld, vooral zij die persoonlijk veel geld hadden bijgedragen.

Deze lezerscoöperatieve zal niet in de annalen van het democratisch zelfbestuur ingeschreven blijven. Nadat het geld was ingezameld, vonden de bazen ze eerder een last. Redacteur Walter De Bock maakte de wrange balans op: "Tussen de leiding en de basis van de coöperatieve was er een duidelijk gebrek aan communicatie en informatie. Dat laat politiek een wrange nasmaak. Daarenboven dient gezegd dat *De Morgen* ook op de redactionele, op de politieke lijn heeft ingeleverd. Onze ideologie is ten dele verloren gegaan."

Eric Corijn

DOSSIER

Het land van Ceausescu

Lees dit en wees gelukkig geen Roemeen te zijn

De toestand in Roemenië is vreselijk. Toch vernemen wij er weinig over via de Vlaamse pers.

Eind van de jaren zestig woonde Julien Weverbergh gedurende enige tijd in de Roemeense hoofdstad Boekarest. Hij was er correspondent voor een groot weekblad. Hij bleef de situatie in het land van

Ceausescu van nabij volgen en trekt in deze Toestanden aan de alarmbel. Wij zullen ons niet beperken tot dit uitgebreide dossier. In de volgende afleveringen van dit weekblad publiceren we nog bijdragen van Weverbergh en andere medewerkers over dit Oosteupees land.

Het verkrijgen van een journalistenvisum voor Roemenië is zeer moeilijk zodat alle grote kranten hun reporters als toeristen vermomd naar de Karpaten sturen om te gaan controleren of de door collega's gepubliceerde verhalen inderdaad zo verschrikkelijk zijn. Zij komen met dezelfde getuigenissen terug, somberder naargelang de reporter Roemeens spreekt en makkelijker met de bevolking in contact kan komen. Voor de journalist die met een toeristenvisum naar Boekarest reist, rolt niet alles van een leien dakje. De Franse TV-journalisten Christophe Barreyre en Lorenne Debaisieux werden in april 1988 in Iasi onder militiebegeleiding naar het vliegveld gevoerd en huiswaarts gestuurd, nadat hun materiaal en films in beslag waren genomen omdat zij met bewoners van de stad over het dagelijks leven hadden gediscussieerd. In *Le nouvel Observateur* van 23 november '88 kan men soortgelijke lotgevallen lezen van hun journalist Pierre Blanchet, die op 9 november vanuit Cluj naar huis werd gejaagd. *Le quotidien de Paris* had op 16 maart 1988 al verteld, hoe hun reporter niet alleen meerdere dagen opgesloten zat, maar hoe bovendien de Roemeense autoriteiten hem ten onrechte van geldsmokkel beschuldigden. Via handig in zijn bagage verstopte metaalstrips werd hij met elektronische apparatuur gevolgd. Maar voor wie zelfs met een journalistenvisum na vele jaren aandringen naar Roemenië mag reizen, vergaat het niet altijd naar wens, zoals Pierre Bocev, Oost-Europaspecialist van het Parijse *Figaro*, ondervond. Bocev werd op 24 september na drie dagen weer op een vliegtuig gezet, na ondervraging en confiscatie van zijn notitie- en adresboekjes, omdat hij met Roemenen had gesproken



zonder voorafgaande toestemming van de autoriteiten. Hij had alvast meer geluk dan zijn collega van *Le Matin* die "door enkele zigeuners" in Ploiesti afgeranseld werd. Bedenk ik deze ongelooflijke verhalen ter plaatse? Ze staan toch niet te lezen in "onze" pers? Ze werden toch niet verteld op Panorama? Protest klinkt alom, behalve door Vlaamse journalisten die voor de ethiek van hun beroep blijkbaar geen belangstelling hebben. Waarom is Roemenië pas nu een nieuwsitem geworden? Eind van de jaren zestig struikelde je in Boekarest over de journalisten. Dat was toen Ceausescu zijn oog-

Wat is "Systemateserea"?

Dit systematiseringsplan voorziet de afbraak van 7000 Roemeense dorpen om landbouwgrond te creëren. Maar die landbouwgrond wordt op grote schaal verknoeid door overbemesting met chemische mest. Enorme hoeveelheden landbouwproducten, miljoenen tonnen vruchten, aardappelen, fruit, groenten en graangewassen, blijven op de velden rotten. Naar schatting een derde van de totale oogst verrot ter plaatse, in een land waar essentiële voeding op de bon is en de bevolking op de grens van de hongersnood leeft.

verblindende spectaculaire eigen wegen bewandelde. Hoe dan ook, het waren voor de Roemenen de beste tijden na de machtsovername door de communisten in 1948. Thans vertoeven geen vaste correspondenten meer in dat land, dat onder zijn Leider, die aan hoogmoedswaanzin lijdt en ziekelijk paranoïde is, tot één van de meest achterlijke gebieden van Europa evolueerde. Terwijl bijna de hele communistische wereld de mislukking van het systeem schuchter erkend en naar oplossingen zoekt, glijdt het extreem-totalitair regime van de Conducator (een officiële benaming; de Duitse vertaling van dat woord luidt "Führer", de Italiaanse "Duce") steeds meer af naar de sombere dagen uit Stalins tijd. Sinds ruim een jaar kan men in alle grote wereldbladen reportages lezen over het voedselgebrek in dit eertijds rijke land; de degradatie van het openbaar leven; de willekeur en arrogantie van potentaten; de belachelijke energiebesparingen die het land in duisternis dompelen, voor onverwachte stroomonderbrekingen verantwoordelijk zijn en de Roemenen zowel thuis als op het werk tot koulijden doemen; de geldverspillingen voor het bouwen van totaal nutteloze kanalen; de vernietiging van de dorpen en steden (sistematesarea); de problemen van minderheden; de constante angst waaronder de Roemenen leven; de brutaliteit van de Securitate (geheime staatspolitie); het elementair gebrek aan sanitaire voorzieningen; de eindeloze rijen die soms 's nachts blijven staan om essentiële voedingswaren die bovendien op de bon staan te bemachtigen; de bloei van de zwarte markt en de parallelle economie; de megalomane waanzin van de Ceausescu-dynastie.

Julien Weverbergh

Nicolae Ceausescu, "Gouden man van de Karpaten" (omul de aur al Carpatilor), "Meest geliefde en geëerde Leider" (Conducatorul mult iubit si stimat), is de secretaris-generaal van de Communistische Partij van Roemenië (PCR), president van de Socialistische Republiek Roemenië, opperste bevelhebber van de strijdkrachten, voorzitter van de staatsraad, voorzitter van de Opperste Raad voor Economische Ontwikkeling, voorzitter van de Verdedigingsraad, voorzitter van het Democratisch Front en de Socialistische Eenheid, voorzitter van de Nationale Arbeidsraad, voorzitter van de Ideologische Commissie van het Centraal Comité van de PCR, ere-voorzitter van de Academie van de Socialistische Republiek Roemenië. Enzovoort.

Persoonsverheerlijking

De wetgevende, rechterlijke en uitvoerende macht, in de handen van deze éne man is grenzeloos en compleet. De absolute erfenis wordt alleen geëvenaard door even absoluut machtsmisbruik en corruptie. De persoonsverheerlijking door deze dictator gecultiveerd en getoleerd is moeilijk om voor te stellen en heel waarschijnlijk onmogelijk om voorbij te streven. De vulgariteit en de kitsch is monumentaal, majestueus en grenst aan wat als normaal kan worden geacht. In juni 1987 werd een officieel staatsbezoek van Ceausescu aan Griekenland afgelast, omdat de Grieken als verblijfplaats voor de "vader en zoon van het vaderland, ochtend- en avondster, Donau en Karpaten" slechts een luxe-hotel wensten aan te bieden in plaats van het presidentieel paleis. Van de zes pagina's tellende kranten zijn er dagelijks meestal drie aan Hem gewijd: aan Zijn bezoeken, Zijn ontmoetingen, Zijn verwezenlijkingen, Zijn Heldendaden. Van het drie uur durende TV-programma (tot voor kort 2 uur) moeten er 2 over Hem en/of de Verwezenlijkingen van Zijn Gouden Eeuw gaan.

Adembenemende pompierstijl

Dansers dansen Ceausescu, dichters dichtten Ceausescu, zangers zingen Ceausescu, schilders schilderen Ceausescu, beeldhouwers kappen Zijn beeltenis in steen, in hout of gieten het in brons. Architecten ontwerpen in adembenemende

De dictator van Roemenië

Grappen over Ceausescu zijn gevaarlijk

Op het zelfde ogenblik dat de Sovjet-Unie het stalinisme kritisch aanpakt, leeft het voort in Roemenië. De macht van Ceausescu is onbeperkt en de personencultus rond de Roemeense leider al evenzeer.

pompierstijl straten, pleinen en gebouwen voor Hem, uiteraard naar Zijn aanwijzingen. Boekhandels leggen uitsluitend Zijn werken in de etalage. Wetenschapslui danken Hem voor de gelegenheid die hen geboden wordt Hun werk aan Hem te mogen opdragen. Fabrieken hangen plakkaaten aan hun poorten die Hem loven voor Zijn scherpzinnigheid, Zijn doorzicht in de moeilijkheden van het arbeidsproces. Petroleumbronnen gaan vloeien waar Hij zijn voeten neerdrukt. Waar Hij verschijnt wordt met bloemen geworpen, met vlaggen gezwaaid, bieden kinderen in folkloristische aepakjes brood, zout en wijn aan. In zalen waar Hij, en Hij alleen, spreekt, oreert, voorspelt, duidt, filosofeert, toelicht en verklaart, staan kaderleden minutenlang recht en scanderen "Ceausescu-Ceausescu-Ceausescu", zolang het Hem of Haar behaagt. Want alleen Zij, Elena, (de hoofdletters voor Hem, Hij, Haar, Zij, zijn niet van mij maar van de Roemeense pers), deelt in Zijn glorie. Met Hen spot men niet: bij geheim decreet zijn grappen over Hem of Haar verboden.

Invalide

Een oom van me, briljant advocaat, werd om een onschuldige grap over Hem, in een gesloten vriendenkring verteld, door de Securitate opgepakt en zo ernstig geslagen dat hij er een beroerte aan overhield en thans als invalide die nauwelijks spreken kan, zijn leven slijt. Naast het immens-protserige, stilaan over de gehele wereld gekende nog onvoltooide Communistisch Versaille, het zogenaamde Politiek-Administratief Centrum, dat de Boulevard van de Socialistische Overwinning (Bulevardul victoriei socialis-

mului) domineert, werd op 19 augustus 1988 de eerste steen gelegd voor het Centrul Consiliilor Nationale ale Democratiei Muncitoresti-Revolutionare (Centrum van de Nationale Raden van de Democratische Revolutionaire-Arbeiders), met een zaal voor 12.000 toekomstige enthousiaste applaudiseerders, uitgerust met ultra-moderne radio en TV-zendapparatuur, en overspannen door een koepel van 120 meter doorsnee, driemaal deze van Sint-Pieters in Rome. Dit nieuwe megalomane gebouw wordt ingeplant waar een jaar geleden één van de belangrijkste historische kloosters van Roemenië gebulldoerd werd, namelijk Vacaresti.

Pseudo-geschiedkundig

De eerste-steen-legger was uiteraard Hij, en het document door Hem met Haar hulp ingemetseld vraagt onze eerbiedige aandacht: "Vandaag, 19 augustus, in het 2060ste jaar van de vorming van de gecentraliseerde en onafhankelijke Dacische staat, in het 44ste jaar van de revolutionaire overwinning van de sociale en nationale bevrijding van het Roemeense volk en de 23ste verjaardag van het IXe congres van de Roemeense Communistische Partij, heb ik de werken geïnaugureerd voor de constructie van het Centrum van de Nationale Raden van de Democratische Revolutionaire-Arbeiders, nieuw en monumentaal gebouw dat toegevoegd wordt aan de verwezenlijkingen van deze periode van machtig-bloeiende economie en sociale en culturele bloei van ons socialistisch vaderland." De aandachtige lezer heeft het al begrepen, dat met de "23ste verjaardag van het IXe congres", 19-24 juli 1965 bedoeld wordt, datum van de aanstelling van de toenmalige onbekende Ceausescu tot secretaris-generaal van de PCR. De vorming van een Dacische eenheidsstaat van 60 tot 44 voor Christus onder Burebista is een pseudo-geschiedkundig feit, vergelijkbaar met de vorming van een Belgische staat onder Ambiorix, en dat voornamelijk het erfrecht van de Roemenen over Transylvaanië en Bessarabië suggereert. Op 23 augustus 1944 grepen de Roemenen zogenaamd naar de wapens om samen met de binnenukkende Russen de geallieerde Duitsers naar Berlijn terug te sturen.

Mihai Dulea

“Arpagic”, zoals de held in het gedicht *Een vedette van mijn straat* in de oorspronkelijke taal heet, betekent letterlijk vertaald “sjalot”. “Sjalot” is de spotnaam voor Olteniërs. Ceausescu is een Olteniër, en Olteniërs worden in Roemenië over het algemeen als niet al te slim, en zeker niet betrouwbaar beschouwd. “In Craiova”, hoofdstad van Oltenië, zegt de volksmond, “is de kar met gekken omgekipt”. Het gedicht staat afgedrukt in de bundel kinderpoëzie, *Gebeurtenissen in mijn straat*, van Ana Blandiana (1941), één van de schrijfsters die wordt gerekend tot de groep der “zestigers”, waarvan Marin Sorescu, herhaaldelijk te horen en te zien op vele internationale poëziefestivals de voornaamste vertegenwoordiger is. Deze zeer talentrijke groep jongeren kwam eind van de jaren zestig aan het woord en betekende een ware revival voor de naoorlogse Roemeense literatuur en het (relatief) vrije woord. De jonge schrijvers slaagden er overigens ook in van de Schrijversvereniging destijds de meest democratische vereniging van Roemenië te maken. Dezelfde vrijheden werden in 1971 al aan banden gelegd en de Uniunea Scriitorilor is nu als politieke factor compleet uitgespeeld.

De bundel *Gebeurtenissen van mijn straat*

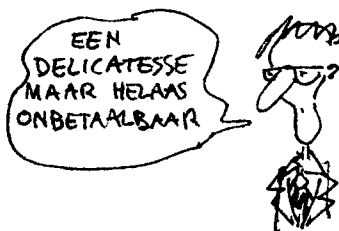
Aleer verder te gaan
 Moet ik de haakjes openen
 (Met een hoofdstuk bijvoorbeeld
 Of met een verhaal)
 Over de zwerfkater
 In feite past hem geen soortnaam
 Zo noemen wij hem dan maar SJALOT
 En als ik SJALOT heb gezegd
 Geloof ik dat dit volstaat
 Dan wordt alles u klaar
 De vermaardste kater ter stede
 Over wie poëzie wordt geschreven
 Van wie menig portret is gemaakt
 Zoals het nu eenmaal past bij vedetten
 Zelfs tekenfilms gedraaid
 Opwindend en monter
 Van kop tot teen
 En op de televisie vertoond
 Welnu, na al die successen
 Door niemand betwist
 Bijna niet te geloven
 Verbaast het geen ziel meer
 Waar hij uit wandelen gaat
 De gehele straat vol opwinding

De Roemeense leider herkent
 zich in een zwerfkater

Verboden gedicht

“Een vedette van mijn straat”
 is een gedicht over een kat dat
 vele kinderen en volwassenen
 in Roemenië vanbuiten kunnen
 opzeggen. Ze herkennen er hun
 nationale leider in. Daarom is
 het gedicht verboden.

STRAATKAT OP Z'N ROEMEENS



verscheen bij de uitgeverij Ion Creanga in Boekarest in de lente van 1988. In mei, kort na verschijnen, werd de bundel uit de handel teruggetrokken en de directeur van de uitgeverij afgezet. Het gedicht werd in

Een vedette uit mijn straat

Zich verdringt om hem te zien pralen
 Vensters klapperen langs de muren
 Kinderen vergeten er hun schoolwerk
 bij
 Takken kleven zich vast aan de hekken
 Er is samenscholing op de lanen
 Waar alle vervoer stopt
 Elke ooghoek lonkt op zijn katers
 En bloemstukken rukken aan
 Brood met zout wordt hem aangereikt
 En soms een verzoekschrift
 Luid weergalmt het SJALOT
 Imposant, nonchalant schrijdt hij voort
 Geeft wenken en hoort luide protesten
 (Net als een kloek met haar kuiken
 Tegenover een jagende kater)
 Ook glimlachjes deelt hij uit
 En geeft pootjes
 Soms een bekeuring
 Of, beter nog
 Een uitbrander
 Iedereen is één aandacht
 En erkentelijkheid, en, onvoorstelbaar
 Straatkaters en -katinnen
 Leggen er hun geschillen bij neer
 En (toppunt van het toppunt)
 Er werd mij verteld

Boekarest erg populair en “arpagic” werd opgenomen in het courante taalgebruik. Ook de schrijfster, zéér bekend in haar land (vergelijkbaar met bijvoorbeeld Herman De Coninck te onzent), nationaal en internationaal erkend en bekroond (Weense Herderprijs voor schrijvers uit Oost-Europa) ontsnapte niet aan de woede van “Arpagic”: er werd haar algemeen publikatieverbod opgelegd. Zo verloor zij haar veel gelezen vaste rubriek in het belangrijkste literaire tijdschrift *Romania Literara*, en aldus haar inkomen. Een verzamelalbum poëzie van haar hand die in het najaar 1988 in de populaire maar hoogstaande reeks *Biblioteca pentru toti* van uitgeverij Minerva moest verschijnen, verdween uit de planning. De reeds lang verwachte en aangekondigde bundel *Arhitectura valurilor* die in het voorjaar 1989 bij de uitgeverij Cartea Romaneasca zou verschijnen, onderging hetzelfde lot. Zelfs een door haar ingeleide vertaalde bundel verhalen, te verschijnen bij *Kriterion*, zal het daglicht niet zien zolang *Arpagic* in de straten van Boekarest rondkuiert. Ana Blandiana verklaarde nochtans aan intimi dat zij bij het schrijven van de gewraakte tekst niemand in het bijzonder op het oog had.

(jw)

Dat een muisje
 Dat wachtte om gepakt te worden
 Door deze Nobele Heer
 Zuchtend snikte
 “Welk een eer voor mij
 Opgeslokt te worden door Hem”
 Bij dit wonderlijk geval
 Lijkt het mij dan ook maar normaal
 Dat SJALOT zich niet meer oprott in zijn pels
 En zichzelf tot fenomeen benoemd
 Ik verbaas mij bij gevolg
 Dat hij antwoordt als ik hem roep
 (Ik bied hem natuurlijk uit erkentelijkheid
 Een gedicht aan)
 Misschien dat in de roem van zijn faam
 Op het toppunt van zijn roem
 Dringt moeizaam tot hem door
 Van tijd tot tijd
 Als bij vergissing
 De herinnering
 Dat hij mijn personage is

Anna Blandiana

De vervuiling van Roemenië

Op 27 juni 1988 werd een uit Roemenië ingevoerde partij witte kaas door de Amerikaanse autoriteiten voor consumptie ongeschikt verklaard. Dit produkt, sinds 1980 door de firma Krinos Foods inc. in New Jersey ingevoerd, was met kanker-
verwekkende pesticiden besmet (benzenhexacloride BHC). De hele affaire, waarmee ook nu niets ter zake doende douanefraude gemoeid was, heeft het Amerikaanse bedrijf 3,5 miljoen dollar aan boete gekost.

Sulina-Lichtensteinschandaal

In juli van dat jaar brak, als gevolg van Russische klachten, het zogenaamde Sulina-Lichtensteinschandaal uit. Sulina, de Roemeense havenstad in de Donaudelta op 18 kilometer van de Russische grens, was sinds twee jaar een stortplaats voor bijzonder toxisch chemisch afval (fenol, chloren, pesticide), dat vanuit Italië via het Italiaans-Frans-Westduitse bedrijf Kimika in Lichtenstein, met Turkse boten naar Sulina werd vervoerd, waar het in metalen tonnen terecht kwam. Sporen van radioactieve besmetting, dioxinesporen (!) die zeer grote hoeveelheden vis in de Donaudelta doodden, en satellietfoto's van de Zwarte Zee, alarmeerden de Russen, die onder meer via lekken naar de internationale pers (*Times*, *Economist*) het schandaal aan het licht brachten. Sulina werd door de Roemenen tot "ecologische catastrofe-zone" verklaard -zonder dat welke Roemeense burger ook, al of niet in Sulina wonend, hierover werd ingelicht. De vergoeding voor dumping bedroeg 500 dollar per ton; 4000 ton zou gestort zijn. De naar schatting 2 miljoen dollar door Roemenië intussen geïnd, weegt niet op tegen de onkosten nodig om het gebied te zuiveren, -gesteld dat de Roemenen daar ooit toe zullen komen. Een verdere aftakeling van de gewraakte tonnen ligt eerder in de lijn van de verwachting, ondanks een schijnproces dat op 15 juli '88 in Boekarest plaats had.

De slechte relaties tussen Hongarije en Roemenië verbeterden er niet op toen op 23 juli het Hongaarse *Magyar Nemzet* de ontdekking van chemisch afval van Roemeense oorsprong aanklaagde, dat tonnen vissen doodde in de grensstroom Somesj. Het Bulgaars weekblad *Literaturen*

Zet een gasmasker op als U dit leest

De vervuiling van Roemenië is haast onbeschrijfelijk. Julien Weverbergh doet toch een poging aan de hand van voorbeelden uit 1988. Het verzamelen van die voorbeelden was natuurlijk niet gemakkelijk, want Ceausescu vervuult, maar doet dat in stilte. Die stilte wordt een klein beetje doorbroken door de clandestiene organisatie "Democratische actie Roemenië".



Front besteedde in de nummers van 11 en 18 februari 1988 uitgebreid aandacht aan de pollutie in de aan de Donau gelegen Bulgaarse grensstad Ruse, pollutie die veroorzaakt wordt door het chemisch industrieel complex van het Roemeense Georgiu, vlak over de stroom, dat voornamelijk voor de URSS werkt. De uitstotingen van "Roemeense" chloorwolken wekken al jaren de grote woede van de Bulgaarse bevolking op, omdat steeds meer mensen in Ruse aan ernstige longkwalen gaan lijden. Op 10 februari waren overigens duizenden mensen in Ruse op straat gekomen om te protesteren tegen de chloorwolken die op 4, 5 en 7 februari de stad hadden geteisterd. De Bulgaarse autoriteiten hebben de demonstratie toegelaten omdat de verontreiniging het te tolereren niveau meer dan overschreden had. De protestbetoging had nota bene plaats enkele dagen voor de Roemeense premier Dascalescu de stad Ruse zou bezoeken. De demonstratie en de artikelen in *Literaturen Frontal* zijn op zich ongewone gegevens in de relaties tussen communistische staten. Zij wijzen op de toenemende isolatie van Roemenië tegen-

over de buurlanden.

Dramatisch

Buiten een beschrijving van de moeilijkheden in Ruse, publiceerde het Bulgaarse blad geen cijfers, wellicht om de Bulgaarse bevolking niet nog meer te verontrusten. De situatie is zo dramatisch geworden dat de Bulgaren vrezen dat Ruse verlaten zou worden met alle gevolgen van dien voor de plaatselijke Bulgaarse industrie. De Roemenen van Georgiu lijden uiteraard in dezelfde mate onder de chloorvergiftiging. 60 dagen per jaar ligt de verontreiniging boven het toegelaten gemiddelde. In 1982 werd Ruse geteisterd door 26 uitzonderlijk kwade uitstotingen van chloor, in 1983 werden er 33 genoteerd, in 1984 56, en in 1987 hadden tot in november 69 uitwasemingen plaats die gemiddeld 9,2 maal de algemeen geldende normen overschreden. Het chloorgehalte van sommige uitstotingen is 14 keren hoger dan aanvaardbaar en de zuurconcentratie van in de grond onderzochte mineralen ligt op sommige plaatsen 40 keer hoger dan normaal. De verontreiniging van de Donau ter plaatse is catastrofaal. De long, huid- en oogandoeningen van de lokale bevolking nemen angstaanwekkend toe. Er wordt gefluisterd dat het aantal miskramen groter is dan het nationaal gemiddelde. Het probleem dateert niet van vandaag. De Roemenen hebben jarenlang de Bulgaarse protesten naast zich neergelegd of vage beloften over het installeren van filters gedaan.

Toverstok

De Roemeense en Bulgaarse premiers, Constantin Dascalescu en Georghii Atanasov, hebben elkaar op 20 februari '88 in Ruse ontmoet om de ecologische problemen die het gevolg van de chemische verontreiniging zijn, te bespreken. De Bulgaarse partij drong zonder succes aan op een intergouvernementele conventie voor de protectie van het milieu in de betwiste zone. Op 27 oktober 1988 hadden in de vroege morgen opnieuw belangrijke uitstotingen van chloor plaats, die echter plots als bij ingreep van een toverstok ophielden. Ecoform, een internationale vereniging van milieugeleerden met zetel in Sofia voer met 100 milieuspecialisten aan

boord die dag op de Donau in de nabijheid van Ruse... Bij die gelegenheid werd in Sofia overigens een protocol getekend door 21 Europese staten, Canada en de USA, om de uitstoting van chemische componenten die zure regen veroorzaken te verbieden. Neen, Roemenië signeerde het protocol niet. Begin december '88 had in Sofia een conferentie plaats van Balkanstaten, speciaal om in verband met de milieusituatie aldaar tot afspraken te komen. Als deze landen niet ingrijpen, is over 10 jaar de Zwarte Zee een dode zee. Nam wél aan de conferentie deel Albanië; -stuurde zijn kat: Roemenië.

Atoomcentrale

Overigens werpt nog een ander ecologisch probleem een lange schaduw over de relaties tussen beide landen. De Bulgaarse atoomcentrale Kozlodoej, stroomopwaarts de Donau ten westen van Ruse, zou regelmatig voor milieuvervuiling van de Donau en de Roemeense bodem verantwoordelijk zijn. Zo zou zich daar onder meer in het voorjaar '87 een zeer ernstig accident hebben voorgedaan. Men zou op de rand van een melt-down gestaan hebben. Enorme hoeveelheden beton werden onder de centrale in de grond gepompt.

Reizigers die in Baia Mare belanden, kennen de verpeste geur die regelmatig boven de stad hangt en afkomstig is van de chemische industrie in de nabijheid van de stad. In geheel gepollueerd Europa is mij op die schaal geen aanval op de ademhalingsorganen bekend.

Berucht bij bezoekers en uiteraard de

bewoners, is de cement-stad Comarnic die de bijnaam "zilverstad" heeft gekregen wegens de grijze indringende stof waarmee huizen, straten en bomen constant bedekt zijn en die tot in je afgesloten wagen dringen. Ik kan me niet voorstellen wat "wonen" daar moet voorstellen.

In Copsa-Mica, in de provincie Sibiu, zijn vele vierkante kilometer landbouwgrond en weiden met een roestige schimmel bedekt. De lokale bevolking lijdt aan chronische longontstekingen en wanneer de temperatuur in de winter bruusk verandert, moeten de bewoners beschermingsmaskers dragen.

Tam-tam

Uiteraard kampt Roemenië zoals alle landen met dezelfde ecologische problemen die overal dezelfde oorzaak hebben. Onder het regime van Ceausescu nemen zij echter afmetingen aan die van veel ernstiger aard zijn dan in landen waar informatie over de problematiek vrij circuleert, en de openbare opinie de verloederding van het milieu nauw in het oog houdt. Roemenië kent geen enkele wetgeving met betrekking tot het milieu, heeft daarom uiteraard geen milieunormen en geen milieuminister. Door gebrek aan informatie is bij de bevolking ook geen belangstelling gewekt voor het probleem dat zich op wereldschaal stelt, ook al omdat bestraffingen voor aanslagen op het milieu, op de Sulina-affaire na, onbekend zijn. Voor Ceausescu bestaat het probleem "officieel" niet, komt dan ook niet ter discussie, en maatregelen worden niet voorzien, laat staan genomen. Indus-

trialisatie en "sistemateserea" moeten op megalomane wijze voortgezet worden, zonder budgetten voor bescherming van het milieu. De gevaren zijn voor de kleine kern rond Ceausescu ongetwijfeld bekend, want het stellen van het probleem of het openbaar maken van milieuhinder wordt als "verraad aan de opbouw van het socialisme", of erger, als schending van staatsgeheim beschouwd en als dusdanig bestraft.

Alleen wanneer een schandaal internationale proporties dreigt aan te nemen van de omvang van de gedumpte Italiaanse dioxide in Sunila, reageert Boekarest. Maar dan uitsluitend met het blussen van de brand, zonder de oorzaken aan te pakken. Officiële publikaties over de vervuiling in Roemenië bestaan dan ook niet, laat staan dat men kennis zou kunnen nemen van wetenschappelijke studies over de gevolgen, die nochtans niet alleen de Roemenen bedreigen. Voor een round-up van de problemen zijn wij aangewezen op verslagen van westerse reizigers, stiekeme getuigenissen van de bevolking en de "tam-tam"-informatie, waarvan het belang en de authenticiteit voor de nieuwsgaring in Roemenië niet mag worden onderschat. Een 22 pagina's tellend document van de ADR is tot op heden de beste bron, maar kan zich slechts beperken tot het aanduiden van de "warme" punten. Onze bekendheid met de verschijnselen in het westen maakt het mogelijk een schatting te maken van de omvang van de ramp.

Julien Weverbergh

In het voorjaar van 1985 liet de clandestiene organisatie Democratische Actie Roemenië (Actiunea Democrata Romana, ADR) voor het eerst van zich horen. Het blijkt om een protestgroep te gaan, voornamelijk in de hoofdstad actief, maar waarvan de leden over het gehele land verspreid zijn. Men moet zich geen gestructureerde oppositie voorstellen - zoiets is compleet ondenkbaar in Roemenië- maar een aantal mensen die over het postcommunisme blijken na te denken en een duidelijk politiek profiel hebben. De pamfletten van de ADR getuigen van een opmerkelijke politieke rijpheid, wat er op wijst dat achter de beweging zeer goed gedocumenteerde intellectuelen en ideologen staan, die sterk aanleunen bij de westerse intellectuele waarden en cultuur. Zij wijzen iedere reformatie van de hui-

De clandestiene organisatie "Democratische actie Roemenië"

dige socialistische samenleving af, en willen voor Roemenië een radicale verandering met onder meer restauratie van de politieke en intellectuele vrijheden, herstel van het privébezit. Zij zien als enig heil voor Roemenië een parlementair stelsel naar westers voorbeeld. De ADR profileert zich wat haar sociaal-politieke inzichten betreft duidelijk christendemocratisch. Opmerkelijk is de scherpe veroordeling van de Roemeense orthodoxe kerk wegens haar inderdaad verregaande collaboratie met het Ceausisme. De ADR

stuurde haar programma naar de Oostenrijkse christendemocraat Alois Mock, destijds vice-kanselier, minister van Buitenlandse Zaken en president van de Unie van Europese Christendemocraten. De documenten van het ADR zijn getekend door 13 jonge intellectuelen uit alle streken van Roemenië. Zij gebruiken pseudoniemen ontleend aan de legendarische "haiducs", pseudo-historische volkshelden à la Robin Hood, of dichterbij ons, à la Jan de Lichte op zijn Boons. Hun invloed in Roemenië is zeer klein, omdat de verspreiding van gedachtengoed er praktisch onmogelijk is. Het belangrijkste document dat ADR tot op heden naar het westen stuurde, was een 22 pagina's tellend document over de milieuproblematiek in Roemenië.

(jw)

Op 30 september 1988 stuurde de Roemeense schrijver Aurel Dragos Munteanu een brief naar 'kameraad' Mihai Ungheanu, secretaris van de partijcel van het literaire weekblad *Lucaferul*. Aurel Dragos Munteanu, al jarenlang vast medewerker van dit blad (dat betekent in loondienst), eerder onopvallende "meeloper", en zelfs door collega's van samenwerking met de Securitate verdacht, bood in die brief zijn ontslag aan als lid van de communistische partij van Roemenië.

Munteanu geeft in zijn ontslagbrief volgende redenen voor zijn daad die in Roemenië gelijk staat aan sociale zelfmoord: 1) Het officiële partijstandpunt dat stelt dat wie in God gelooft, logischerwijze een landverrader is; 2) De beslissing van de partij om de Ceausistische politiek van 'sistematisare' krachtig te onderschrijven; 3) Druk van de partijcel op de redactie van

Beste kameraad President,

Op 8 november 1988 heeft de hoofdredacteur van *Lucaferul* de aandacht van de redactie nogmaals gevestigd op een aantal problemen die verband houden met het zogenaamde Decreet 408, dat de contacten van de Roemeense burgers met buitenlanders zou reglementeren. In overweging nemend dat mijn pogingen om inzicht in deze materie te krijgen vruchteloos bleven en hoofdredacteur Nicolae Dan Frunteleta mij voor nadere informatie naar de Uniunea verwees, verzoek ik uw aandacht voor wat volgt. Het is onmogelijk dat een man met een minimum aan burgerlijk geweten zich zou onderwerpen aan wettelijke normen die hij niet kent, die nooit gepubliceerd of gedrukt zijn, waarvan men niet weet wie ze gemaakt heeft of welke machten ze bedacht hebben, die men niet kan raadplegen, zodat men de essentie van de tekst niet kan bestuderen, laat staan begrijpen, en die men alleen kent via vage geruchten. Een dergelijke "wet" ontkracht de plicht tot naleving. Ik heb reden aan het bestaan van decreten te twijfelen vanaf het moment dat zij categorisch een anti-constitutioneel karakter hebben en in flagrante tegenspraak zijn met de fundamentele rechten van de burgers. Ik kan me niet inbeelden dat een nationale autoriteit in staat zou zijn een dergelijke wet op te stellen of uit te vaardigen. Dat is de reden waarom ik mij afvraag hoe het mogelijk is dat de Uniunea

Aurel Dragos Munteanu stapte uit de communistische partij

De moed van een schrijver

Lucaferul, en angst van de redactie van dit blad om hieraan weerstand te bieden (Munteanu spreekt van onwettig machtsmisbruik).

De ontslagbrief van een lid van een communistische partij in Oost-Europa bereikt ons zelden, want een dergelijk conflict is voor buitenstaanders op zich een banale gebeurtenis. In communistische landen komen dergelijke ontslagen meestal onder druk tot stand, en zij hebben indirecte gevolgen voor de sociale carrière en aldus de levensomstandigheden van de betrokkene. Dit ondervond uiteraard Aurel Dra-

"Wat zijn wij voor schrijvers die aanvaarden veranderd te worden in een bende idioten?"

Scriitorilor dergelijke duistere sociale dwangmaatregelen helpt toepassen. Heeft het kwaad ons al zodanig overhoop gegooid en aangevreten, dat wij niet meer erkennen wat normaal is? De Uniunea zou een organisatie moeten zijn die de Roemeense schrijvers vertegenwoordigt en niet het instrument om in onze corporatie dergelijke onderdrukkende praktijken toe te passen. In plaats van deze maatregelen toe te passen zou het normaal geweest zijn dat onze corporatie tegen een dergelijke wet zou protesteren. Wat zijn wij voor schrijvers die aanvaarden veranderd te worden in een bende idioten zonder enige burgerlijk of persoonlijke verantwoordelijkheid? Heeft u zich al eens voorgesteld waaraan het feit doet denken, dat wij onze buitenlandse collega's alleen op de zetel van de Uniunea mogen ontmoeten, als in een socrt ...sprekkamer? Ik verklaar hierbij openlijk, dat ik mij in geen enkel geval een gevangene voel en dat ik verder vrij van mijn burgerrechten gebruik zal maken, gebruik, dat alleen onder dwang en zonder enige wettelijke basis verhindert kan worden. Als schrijver ben ik bij uitstek een openbare persoonlijkheid, ik ben geen drager van "staatsgeheimen", en

gos Munteanu, die na zijn ontslag als partijlid prompt aan de deur van zijn krant werd gezet. Een paar weken na het uitlekken van dit ongewone ontslag, schreef Munteanu op 9 november 1988 aan de president van de Uniunea Scriitorilor, de aan de partij onderworpen en streng gecontroleerde schrijversorganisatie, waarvan men verplicht lid moet zijn om publikatieright te verwerven, onder welke vorm ook. Dat zijn brief strenge terechtwijzingen bevat voor zijn collega's en voor het bestuur van de schrijversbond, is als zodanig uniek, en getuigt in de Socialistische Republiek Roemenië van ongewone durf. Munteanu's opmerking zijn, wat mij betreft, nog belangrijker voor een begrip van het klimaat dat in intellectuele kringen in dit land heerst dan de overwegingen bij zijn ontslagbrief als partijlid. Hierbij Munteanu's brief aan Radu Popescu, president van de Uniunea Scriitorilor.

mijn opinies, hoe kritisch ook, hebben om die reden alleen al een constructieve waarde. Ik beschouw als buiten de wet en als vijanden van mijn land, diegenen die de Roemeense burgers proberen te veranderen in een amorfe massa zonder ziel, geïsoleerd van de rest van de wereld. Ik hou me bezig met buitenlandse literatuur en bevorder al meer dan twintig jaar culturele uitwisselingen. Mijn intellectuele en morele opvattingen zijn doordrongen van de opvatting, dat de enige basis voor vrede en onderling begrip tussen de volkeren, contacten tussen mensen en culturen is. Wie is er nu geïnteresseerd in de manipulatie en de ondermijning van deze vorm van menselijk communicatie? Wie tast er nu alle rechten van de burgers aan om hen op een inferieure plaats in de wereld te plaatsen? Mijn idee is dat de Uniunea geen maatregelen mag dulden die de meest nobele doelen van onze activiteiten aantasten. Integendeel, ik hoop dat u met mij akkoord zult zijn dat een decreet, dat de relaties van de Roemeense burgers met de vreemdelingen wil regelen, geformuleerd in de hiervoor gewraakte termen, zonder publiek gemaakt te worden, en alleen onder onze aandacht gebracht door allerlei bemiddelaars en tussenpersonen, gewoon niet bestaat, en dat wij geconfronteerd zijn met een groot misverstand dat dringend om een oplossing vraagt.

Met oprechte achting,
Dragos Aurel Munteanu

KRONIEK

Jonge migranten aan het woord

Al geruime tijd voor de Vlaams Blok-shock van oktober jongstleden werden in Antwerpen wijkcomités tegen het racisme opgericht. Tot voor kort bleken in deze comités bijna uitsluitend Belgen actief te zijn. Hier en daar deden enkele Turken mee, soms zelfs een witte Marokkaanse merel. Daar lijkt nu -zij het stapvoets-enige verandering in te komen. Een aantal migrantenjongeren schijnt de weg naar de antiracistische actie te vinden vanuit het besef dat het niet opgaat de inboorlingen alleen te laten handelen.

Na een bescheiden maar verdienstelijke betoging van het comité Berchem-Zurenborg hadden we afspraak met enkele Marokkaanse tieners om te praten over hun dagelijkse ervaringen.

Saïd

Saïd (17) studeert metaalbewerking, speelt basketbal en bezoekt zowel de Marokkaanse club als andere drank- en dansgelegenheden. Hij is actief in het wijkcomité en ontpopt zich in onvervalst Antwerps als de woordvoerder van het groepje. Hij vindt dat de migrantenjongeren zich in het algemeen veel te weinig inzetten in de antiracistische comités en hij drukt het goede voornemen uit ervoor te zorgen dat er volk bijkomt. "Als we honderd keer op straat komen, als we op een beleefde manier met de mensen blijven praten, dan kan het niet anders of er moet wat veranderen." Zijn maat Mohammed (18) geeft het goede voorbeeld: "Onze Mohammed houdt nergens zijn mond, je moest hem eens bezig zien in het Marokkaanse café. Hij verwijt de mannen daar dat ze lomp zijn omdat ze alles over zich laten gaan en zich niet samen met de Belgen inspannen in het comité. Hij is persoonlijk mensen gaan ophalen voor deze betoging." Aziz (17), de zwijgzame, loopt school voor carrossier en doet net als Mohammed aan Tae-kwan-do, een vechtsport.

Wat betekent het Vlaams Blok voor hen? Aziz: "Ik vind dat zeer erg en het doet me

"Ze kunnen ons op een vliegtuig naar Marokko zetten, maar 90% van de jongeren keert terug. Desnoods te voet"

Ontelbare pagina's ruimde dit blad reeds in voor de thema's racisme en gastarbeid. Terecht.

Doch al te zelden kwamen migranten zelf aan het woord, een euvel dat trouwens de gehele pers teistert. Die toestanden trekken we deze week een beetje recht.

OPLOSSING MIGRANTEN - PROBLEEM TE BRUSSEL



wel wat schrikken. Toch blijf ik er tot nu toe nogal rustig bij." Mohammed: "Eigenlijk maken onze ouders zich daarover veel meer zorgen dan wij. Zij hebben schrik. Ze maken zich ongerust elke keer als we buiten gaan of als we willen uitgaan. Ze vragen ons dan ook vaak om thuis te blijven, niet omdat we te jong zijn om weg te gaan, maar omdat ze moeilijkheden vrezen met racisten."

Gevaarlijk beest

We krijgen de indruk dat voor deze jongeren het Vlaams Blok overkomt als een soort gevaarlijk beest, waarvan ze de

aanwezigheid wel lijfelijk aanvoelen, maar dat ze verder niet kennen. Ze weten wel dat die partij de vreemdelingen buiten wil, maar kennen geen van de andere programmapunten. Evenmin kunnen ze precies zeggen hoe groot het Blok nu wel is. Toeval is dat niet, want hun politieke vorming en belangstelling is niet groter dan die van de Belgische jongeren en dat is geen positieve referentie voor hun en ons opvoedingssysteem.

Wie een klaardere kijk op de zaken heeft, is de Turk Yussef, een 29-jarige leraar die kan beschouwd worden als een veteraan in de migrantenwerking. Hij pleit voor "een wetenschappelijke aanpak" om het racisme in te dijken en ziet daarin een belangrijke rol weggelegd voor de pluralistische wijkcomités. "Het racisme bestond voor de verkiezingen, het is nu enkel veel nadrukkelijker geworden. Er zijn veel voorbeelden. Jongeren hebben meer last van politiecontroles die zonder enige reden uitgevoerd worden. In die omstandigheden moet je beleefd blijven tegen de politie, tot aan het randje van het slaafse. In een democratisch land is dat onaanvaardbaar. Natuurlijk dient de politie ook om de mensen te beschermen en dat doet zij ook, gelukkig maar. Een zwaar probleem is het racisme dat in de scholen veld wint. Daaraan moet dringend iets gedaan worden. Leerkrachten en inspectie zouden zich ermee bezig moeten houden en misschien moeten ook programma's worden herzien. Het vermijden van concentratiescholen bijvoorbeeld zou al heel wat moeilijkheden kunnen voorkomen. Zelfs op school merk je meer provocaties onder jongeren. Ik zou het nog geen racisme noemen, eerder simplisme, dat aan de oppervlakte komt doordat er nu woordvoerders zijn waarop de simplisten rekenen. Het gevaarlijke is dat die woordvoerders hun steun vragen om de droom te realiseren die tussen 1933 en 1945 niet gepakt heeft. Zij zijn maximalistische racisten. Voorkomen dat zij ongestoord dat doel kunnen bereiken is de taak van de wijkcomités, die vooral Turkse en Ma-

rokkaanse jongeren moeten bereiken."

Geruststellende noot?

Een expert ter zake vertelde ons onlangs dat volgens psychologen racistische taal en zelfs stemgedrag bij de gewone burger vaak samengaan met normaal onracistisch gedrag. Dat zou een geruststellende noot kunnen zijn, ware het niet dat psychologen-vorsers wel eens meer tot gekke resultaten komen. Daarom maar de vraag gesteld aan hen die dagelijks "op het terrein" aanwezig zijn. Ervaren ze veranderingen in de gewone omgang met Belgen?

Saïd: "Vroeger ging ik vooral om met Belgische jongeren, maar de laatste jaren wordt dat steeds moeilijker. Zo mag mijn beste vriend sedert tien jaar niet meer met mij omgaan van zijn ouders. Vroeger mochten we bij elkaar blijven slapen en eten, als er bij hen of bij ons thuis een feest was, werd de andere altijd uitgenodigd. Nu kan dat niet meer. Samen weggaan is er niet meer bij, enkel nog eens een toevallige ontmoeting op straat. Ik heb bijna enkel nog Marokkaanse vrienden, broers zeggen wij. Dat is niet beter of niet slechter. Het is alleen spijtig omdat wij toch wel samen mogen en moeten leven."

Mohammed: "Ook op school gaat het soms moeilijker dan vroeger. Belgische klasgenoten reageren vies op ons, het zijn er niet veel, maar het is slecht voor de verstandhouding. In en buiten de klas worden we wel eens lastig gevallen. Ze zeggen dat we beter terug naar ons eigen land zouden gaan. Zelfs een paar leraars zijn gewoon racisten. Ik denk dat zij schrik hebben dat wij hun werk zullen afpakken, dat zij minder kansen zullen krijgen als wij hier met velen zijn. Aan de andere kant is het zo dat wij, zelfs als we een hoger diploma hebben, nog steeds de slechte jobs krijgen. Dat heeft een leraar mij zo verteld."

Saïd: "Die mensen weten zelf niet wat ze willen. Als we werken zijn we slecht want dan zitten we in hun weg. Als we niet werken zijn we luiards en profiteren we van de staat. Wat moeten we dan doen? Op onze duim zuigen en bedelen?"

Mohammed: "Het volgende heb ik zelf meegemaakt. Ik ging werk zoeken, maar de baas zegde dat er geen voorhanden was. Hij beloofde me later iets te laten

weten als hij een job had. Maar de Belgische jongen die na mij kwam, vertelde mij dat hij direct aanvaard was. Het zou veel eerlijker zijn als die bedrijven van de eerste keer een bordje hingen 'verboden voor vreemdelingen'."

Rellen

Antwerpen is er met het uitslaande racisme niet gezelliger op geworden. Waar onstuimige jongeren uit verschillende



kampen tegenover elkaar komen te staan binnen het kader van een door een belangrijke politieke partij gestimuleerde zenuwoorlog, durft het wel eens uit de hand te lopen. Getuige hiervan de vechtpartij tussen Marokkaanse en Belgische jongeren eind vorig jaar op de Meir. Soms is er slechts een ongelukkig woord of gebaar nodig om een rel te veroorzaken. Ongecontroleerde reacties op pesterijen lossen echter niets op, aldus Saïd: "Bijna elke dag ondervind je dat sommige racistische jongeren het je moeilijk willen maken, vaak door onnozele dingen. Ze versperren je moedwillig de weg op het voetpad en verplichten je op de straat te lopen, of ze doen belletje-trek aan de huizen waar vreemdelingen wonen. Wat moet je dan doen? Kalm blijven, want het helpt toch niets dat je begint te vechten. Ze worden er slechts dubbel Vlaams Blokker door en de vreemdeling moet altijd opdraaien voor de politie. Vechten is geen oplossing, hoewel het dikwijls moeilijk is zich te bedwingen. Het probleem is dat die mensen ons niet willen begrijpen en daarom kunnen we ook niets uitleggen. De enige mogelijkheid is er samen wat aan te doen. Ik wilde dat iedereen binnen de vijf jaar gelijk was voor de wet."

Welke rol kan de politiek hierin spelen? Zouden ze zelf willen stemmen in 1994?

Saïd: "Eigenlijk denk ik van niet. Voor wie zou ik stemmen? Ik weet het niet hoor."

Mohammed: "Stemmen om rechten te

krijgen, dat zie ik wel zitten. Ik kan mij moeilijk voorstellen dat wij voor het Vlaams Blok zouden kiezen. Als wij stemrecht zouden hebben, stond het Vlaams Blok weer helemaal beneden." Saïd: "Ik zou me in geen geval laten naturaliseren om te mogen blijven of om te mogen stemmen, uit wraak."

Engagement

Of ze wel eens kranten lezen?

Saïd: "Ik lees de Gazet van Antwerpen. Vooral de sport en de ongevallen."

Mohammed: "Ik lees vooral de misdaad." Of er een antiracistische krant bestaat, blijken deze jongens niet te weten. Het tekent hun gebrek aan belangstelling voor wat er rond hen gebeurt in de wereld, hoewel zij dan toch een stuk verder geëngageerd zijn dan andere jongeren. Een beetje meer maatschappelijke vorming zou hen evenals hun racistische tegenvoeters nochtans van onschatbaar nut zijn om hun doel te bereiken, namelijk in Antwerpen te blijven wonen, leven en werken. Want daarover zijn ze het eens: ze zouden zich in een ander land niet meer kunnen aanpassen.

Saïd: "Ik snap niet goed hoe ze ons hier zullen buiten krijgen. Ze kunnen ons wel op een vliegtuig naar Marokko zetten, maar ik ben er zeker van dat 90% van de jongeren terugkeert. Desnoods te voet over de bergen en telkens weer."

Mohammed: "De meesten van ons zijn hier geboren en opgegroeid. Zelfs in ons vaderland Marokko kunnen wij het niet gewoon worden. De mentaliteit is daar anders, het voedsel, de drank, het klimaat. Marokko is een prachtig land om op reis te gaan, maar als wij daar aankomen, mag je er zeker van zijn dat we de eerste week ziek zijn, van het eten, de warmte."

Saïd: "Hier missen we dan weer de ongehoofde gastvrijheid van Marokko. Een vreemdeling, een toerist, wordt daar dikwijls nog beter behandeld dan de eigen familie. Iedereen spant zich in en organiseert zich om te helpen. Dat zie je hier niet, zeker niet als je de taal niet spreekt. Daarom vrees ik dat het heel lang zal duren eer we hier samen kunnen leven, dat is het probleem denk ik."

Jos Gavel

Onderbemande, onderbetaalde en overwerkte opvoeders

De witte woede

Naast het ziekenhuispersoneel is nog een andere groep werknemers (eindelijk) in verzet gekomen: de opvoeders. In Vlaanderen gaat het over 327 instellingen in de gehandicaptenzorg en 191 instellingen in de jeugdbescherming. In totaal worden ongeveer 23.000 personen opgevangen door zo'n 12.000 werknemers.

Geen premies

Op een "normaal" privé-leven hebben zij in feite geen recht: lange werkdagen, nachtarbeid, onregelmatige werkuren en soms onderbroken diensten, weekendwerk, en dat met een chronisch personeelstekort, genoeg dus om te spreken van een zeer stresserend beroep. Terwijl de privésector het invoeren van flexibiliteit koppelt aan allerlei extra-vergoedingen, is dit hier helemaal niet het geval. Opvoeders krijgen géén premies voor onregelmatige diensten, zelfs nachtarbeid wordt niet extra vergoed. Werken op feestdagen brengt niet meer op dan het normale loon. Enkele keren per jaar moet het personeel bovendien met de bewoners op vakantie. Het is soms best leuk, maar voor een beschikbaarheid van 24 uur krijgt men amper 500F premie, van indexerings- en daarbij geen sprake.

Door de personeelsstop is de situatie nog meer onhoudbaar: het wordt steeds moeilijker om de nodige kwaliteit te bieden, en zelfs de meest gemotiveerden gaan op zoek naar een betere job. Het hoge personeelsverloop betekent minder continuïteit in de begeleiding en dus nog meer problemen.

De ministers Busquin en Lenssens verschuilen zich achter hun beperkte financiële middelen om de lage lonen, de erbarmelijke werkomstandigheden en, niet in het minst, het schrijnend personeelstekort te laten voor wat ze zijn.

Het enige wat tot nu toe bereikt werd is een loonsverhoging van 1000F bruto per maand, en een vage belofte van Lenssens om het personeelscontingent iets uit te breiden. Omdat de werknemers zich hier-

Ongenoegen bij het personeel van de sociale sector: de acties van de verpleegkundigen in Groot-Brittannië en Frankrijk haalden de internationale pers. Ook in Duitsland steekt de witte woede de kop op. Op een paar prikacties na, bleef het in ons land bij een massale betoging op 4 oktober '88. Maar er komen nieuwe acties.

PRIKACTIES...



mee niet laten sussen, zullen zij de acties verderzetten.

De vakbonden

Het zwaartepunt van het verzet ligt duidelijk bij de LBC, zowel wat initiatief als organisatie betreft. Omdat Caritas drie kwart van de welzijnsinstellingen beheert, is het vrij logisch dat het LBC een sterke positie in de sector bekleedt. BBTK is slechts hier en daar aanwezig, en dan nog altijd in een minderheidspositie. Minder vanzelfsprekend is dat BBTK zich zo weinig moeite getroost om in deze sector meer voet aan de grond te krijgen. Men hoeft daarvoor niet eens leden van het LBC af te snoepen, de syndicalisatiegraad is laag en er valt dus wel wat te rapen.

Wat de concrete acties van de laatste maanden betreft is de houding van de socialistische vakbond op zijn minst onduidelijk te noemen. Het grote bezwaar is dat de acties in feite georchestreerd worden door Caritas, dat het LBC voor haar

kar spant om meer geld voor de sector los te weken. Caritas zette de directies er trouwens toe aan om zoveel mogelijk personeel naar de betoging van 4 oktober te laten gaan. Dit "meeheulen met de baas" wekt niet alleen weerstand bij BBTK, maar ligt ook sommige LBC-mensen zwaar op de maag. Enerzijds weet elke militant dat hij niet met zijn baas moet gaan onderhandelen over loonsverhoging en opheffing van de personeelsstop, zolang de overheid hiervoor geen subsidies vrijmaakt. Anderzijds voeren vele instellingen zo'n slecht beleid, dat de schaarse gelden en de reeds beperkte normen niet tenvolte benut worden. Het feit dat er genoeg onderhandelingsmaterie blijft op instellingsvlak wil echter niet zeggen dat het niet zinvol is van de overheid meer middelen te eisen. Niet meedoen betekent ook dat men de basis een alternatief moet bieden, en dat heeft BBTK niet.

Eisen

Onder druk van de basis en van een aantal plaatselijke secretarissen heeft BBTK dan toch, zij het met eigen accenten, de eisen van de christelijke vakbond onderschreven. De belangrijkste zijn: arbeidsduurvermindering, een loonsverhoging van 3,5% en uitbreiding van personeel. Door een gebrek aan organisatie kwam de BBTK-deelname aan de acties weinig of niet tot uiting. In feite gaat het hier om een fundamenteel gebrek aan interesse en aan strategie. Niettemin gaf het nationaal BBTK-congres van maart '88 (het fameuze vernieuwingscongres) het nationaal secretariaat de opdracht een beleid voor de welzijnssector uit te werken.

Tot nu toe was daar weinig van te merken. Men kan alleen hopen dat de voor januari geplande acties dit keer door een "echt" gemeenschappelijk vakbondsfront gevoerd zullen worden. Een zwakke sector kan zich immers geen verdeeldheid veroorloven!

Mia Spaey

“Een universiteit is geen onderdeel van het ordehandhavingsapparaat”

De Universiteit van Natal in Zuid-Afrika telt bijna 12.000 studenten: zwarten, kleurlingen, Indiërs en blanken, zoals het apartheidsregime ze klasseert. Ze is ook de derde universiteit van het land in termen van openbaar gefinancierd wetenschappelijk onderzoek. Kortom, de Universiteit van Natal is een universiteit zoals er honderden, zonet duizenden zijn in de wereld. Daarom juist is het opmerkelijk hoe die universiteit zich heeft verzet tegen nieuwe bedreigingen van de Zuidafrikaanse regering.

en de spanningen scherper zullen worden gevoeld aan de universiteiten van dit land, om de eenvoudige reden dat onderzoek en discussie aan de basis liggen van de functie van een universiteit.” Tot slot: “Een universiteit is geen universiteit meer wanneer ze een onderdeel wordt van het ordehandhavingsapparaat van de staat, vooral in functie van wetten die verband houden met het reglementeren vanuit een machtspositie van het leven van mensen zonder stemrecht en met de onderdrukkende controle over politieke gedachte en meningen.”

De eensgezindheid onder de academische overheid, het personeel en de studenten leidde tot een campagne tegen de regering, zowel voor de rechtbanken als in het openbaar. De wettelijke procedure nam de vorm aan van een aanklacht tegen de minister voor het opperste gerechtshof van Natal.

Criteria

In de advertenties legde de universiteit uit welke criteria van belang zijn in het beoordelen van een instelling van hoger onderwijs. Omdat wij in België meestal drie criteria hanteren, namelijk onderwijs, onderzoek en dienstbetoon “aan de gemeenschap” (waaronder dus meestal

In oktober 1987 stuurde het ministerie van onderwijs een rondschrift naar de universiteiten met richtlijnen over de afgekondigde noodtoestand. Deze brief legde aan de academische overheid de verplichting op om alle activiteiten die onder de bepalingen van de noodtoestand konden vallen aan het ministerie te signaleren. De onderwijsminister kleedde het mooi in. Hij beschouwde het als zijn voogdijopdracht de verantwoordelijkheid op te nemen voor de goede gang van zaken aan de universiteiten. De ernst van de zaak werd door de voorziene sancties onderstreept: universiteiten die de richtlijnen niet volgden zouden hun subsidies verliezen.

Verzet

De Zuidafrikaanse universiteiten in het algemeen verzetten zich tegen deze inlijving in het repressieapparaat. In Natal kwam een algemene vergadering van de universiteit bijeen die werd toegesproken door ondermeer de rector, de voorzitter van de studentenraad (tevens woordvoerder van de studentenvakbond) en de woordvoerdster van het South African National Students' Congress.

Twee soorten argumenten kwamen naar voor: een “legalistische” en een meer filosofische aanpak in verband met de rol van onderwijs en onderzoek in de samenleving. De “legalistische” benadering is op zich al interessant. Zoals veel andere universiteiten heeft Natal rechtspersoonlijkheid verkregen door een wet. Deze wet geeft opdracht aan de raad van bestuur om de universiteit te beheren in het kader van de algemene bepalingen van de onderwijswetgeving. De minister van onderwijs heeft een controlerende bevoegdheid over de handelingen van de raad van bestuur. Het argument van de universiteit luidt dat deze controlerende bevoegdheid enkel betrekking kan hebben op de academische activiteiten (onderwijs en onderzoek) en het budgettaire evenwicht. Door deze controle uit te breiden naar politieke activiteiten gaat de minister zijn bevoegdheid te buiten.

Deze formele en wettelijke argumenten werden ondersteund door een paar filosofische uitspraken. De rector zei bijvoorbeeld: “We verwachten dat de discussie heviger en grondiger zal worden gevoerd

alleen diensten aan de industrie of aan de regering worden bedoeld), is het nuttig om de vier criteria van de bedreigde Universiteit van Natal te bekijken. Deze zijn:

- onderwijs
- het niveau van de door de instelling aangetrokken personeelsleden en studenten
- erkenning op het vlak van onderzoek
- diensten aan de gemeenschap.

België hanteert het tweede punt niet als maatstaf, maar het is inderdaad méér voor de hand liggend in een land waar numerus clausus de toegang tot de universiteit beperkt. Anderzijds moet men constateren dat het hanteren van een dergelijk criterium een licht werpt op de inspanningen om benadeelde bevolkingsgroepen in de universiteit te integreren (in Natal gaat het uiteraard om niet-blanke studenten) en om de studenten in het algemeen te begeleiden. Natal gaat er namelijk prat op dat steeds méér eerstejaarsstudenten in hun examens slagen.

Het vierde punt lijkt op het criterium dat België hanteert. Bij nader inzien echter, dekt het een andere lading: naast de verschillende contracten met de industrie zijn er namelijk autonome programma's in het ontwikkelen van kleine ondernemingen, de landbouw, de lerarenbegeleiding, de rechtstaat en de volksgezondheid, diensten aan de werkelijke gemeenschap, namelijk de man of de vrouw in de straat. De universiteit publiceert een lijst van sociaal bewuste onderzoeksprojecten die meer dan 200 initiatieven weergeeft.

Proces

In maart vorig jaar hoorde het opperste gerechtshof van Natal de aanklacht van de universiteit tegen de minister. In een arrest kreeg de universiteit gelijk.

Het tweede aspect van de verzetscampagne werd nochtans verdergezet. Het publiek in Zuid-Afrika krijgt verdere informatie en, om de internationale academische wereld van haar houding op de hoogte te stellen, maakte Natal een document op, “*In defence of our freedom*”, dat ze naar andere universiteiten rondstuurt. Verschillende instellingen die dit document gekregen hebben, zorgen voor een ruimere verspreiding.

Frank Winter

Waal leest Vlaming over Walen

Fontaine over Fonteyn. Een Waal over een Vlaming, over een Vlaming die een nieuw boek wijdde aan de Walen. Volgt U nog? Hierna leest U gewoon een bijdrage van de Waal José Fontaine over een boek van de Vlaming Guido Fonteyn. Dat boek heet "De Nieuwe Walen".

Om te beginnen geeft Guido Fonteyn in dit boek een overzicht van het nationaliteitsvraagstuk in geheel Europa. Wij staan niet alleen met dit probleem! Vervolgens toont hij aan dat de Walen steeds radicalere standpunten hebben ingenomen tegenover de Belgische staat dan de Vlaamse beweging. Dat was het geval ten tijde van de Luikse poging tot secessie in 1950 (daarover revelaties in dit boek) en ook bij monde van Renard in '60-'61.

Happart is in zekere zin de erfgenaam van Renard, omdat ook hij een radicale breuk met België voorstaat. Daardoor is hij, volgens Fonteyn, een symbool voor het

Waalse volk. Een reeds voorbegestreefd symbool, want dank zij de staatsvorming kunnen de Walen hun minderwaardigheidscomplex afleggen en partners worden -indien nodig hard tegen hard- van de Vlamingen.

Dit boek heeft zoveel verdiensten en voelt, vanuit een Waals standpunt, Wallonië zo goed aan, dat ik het in een keer uitlas.

Interessant is ook het onderscheid dat Fonteyn maakt tussen de "oneigenlijke" Waalse beweging -wanneer die de "francophonie" verdedigt, zoals het FDF... maar ook zoals Renard, die, hoewel indirect aan de grondslag van het FDF lag:

nog een revelatie!- en de "eigenlijke" Waalse beweging, wanneer die gewoon de eis van Waalse autonomie verdedigt. De manier waarop Fonteyn in "De Nieuwe Walen" het debat stelt, is praktisch onbekend in de Waalse en de Franstalige Brusselse pers. Die verkiezen Wallonië en de Waalse beweging te vergeten. Ze zullen, vermoed ik, Fonteyn verwijten sommige aspecten van onze Waalse geschiedenis te "overdrijven", aspecten die het Franstalige establishment wenst te verzwijgen -1950 bijvoorbeeld- of wenst te minimaliseren: de socialisten bijvoorbeeld voeren een federalistische hervorming van de staat door, maar zonder de antikapitalistische structuurhervormingen die ze in 1960 verdedigden.

José Fontaine

Guido Fonteyn, De Nieuwe Walen, Lannoo, Tielt, 1988.

Stan Caudron



Brussel. Met twee unifié.

In het eerste deel van dit gesprek (zie Toestanden 18) houdt André Gorz een pleidooi tegen de huidige tendens die de tewerkstellingscrisis wil oplossen door steeds meer activiteiten in de produktie-sfeer en de loonarbeid op te nemen: "In mijn boek neem ik het voorbeeld van die twee moeders die elkaar betalen om het kind van de ander bij te houden. Twee lonen worden uitgewisseld, het bruto nationaal produkt verhoogt. Onze maatschappij zit vol van dergelijke zinloze operaties. Iemand betalen om je huis schoon te maken is economisch zinloos. De maatschappij wint daardoor geen tijd. Het individu wint tijd. Het wordt zinloos als je daarvoor twee uur langer moet werken. Dat is slechts mogelijk wanneer je tijdens die twee uur meer verdient dan je schoonmaakster. Dus om een dienstenmaatschappij uit te bouwen moet je mensen hebben die veel meer verdienen dan diegenen waaraan ze diensten vragen. Voor al die activiteiten die geen tijdswinst inhouden, mensen die je eten maken, of je krant gaan kopen, moeten diegenen die dienstpersoneel kunnen betalen veel meer verdienen. Dat was de basis van het huishoudpersoneel in vorige eeuw. In Groot-Brittannië was gedurende de gehele tweede helft van de vorige eeuw één zesde van de actieve bevolking huishoudpersoneel! De ontwikkeling van een dienstenmaatschappij zal de tendens naar een duale samenleving nog versterken."

Gorz maakt een onderscheid tussen de heteronome arbeid (de gespecialiseerde taken in grotere machinale eenheden) en zelfstandige activiteit. Hij argumenteert de stelling dat men zich van de arbeid moet bevrijden om dan ook een zekere bevrijding in de arbeid te bewerkstelligen. Gorz nodigt ons uit na te denken over die maatschappij van de bevrijde tijd.

Toestanden: In uw boek doet u een aantal alternatieve voorstellen. Het uitgangspunt is dat er door de technologische vooruitgang voortdurend arbeidstijd gespaard wordt. Is dat wel een door iedereen aanvaard gegeven?

André Gorz: Eigenaardig genoeg heeft die stelling een hele weg afgelegd. Vijf jaar geleden schreef ik "De wegen naar het paradijs". Daarop zegden vele mensen dat het helemaal niet zeker was dat de technische ontwikkeling het arbeidsvolume zou doen verminderen.

Vandaag wordt dat ruim aangenomen. Zelfs door officiële economen als Stoléru, door bijna alle syndicalisten en ook door

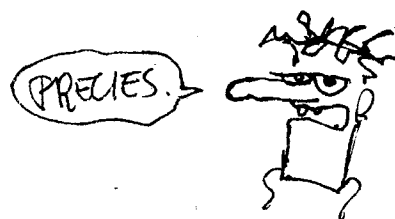
DEBAT

Een gesprek met André Gorz over een maatschappij van de bevrijde tijd

"Mannen, vrouwen en kinderen zijn niet te koop!"

Over het nieuwe boek: "Metamorphoses du travail. *Quête du sens.*" had Toestanden een gesprek met de schrijver in zijn huis bij Troyes.

DANKZIJ TOESTANDEN BEN IK TE WETEN GEKOMEN WAT ANDRÉ GORZ DENKT...



de Franse PS die vijf jaar geleden nog verdedigde dat de arbeid die in de produktie zou worden uitgespaard, middelen zou verschaffen om elders tewerkstelling te creëren. Welnu, dat is niet het geval.

Arbeidstijdverkorting moet dus niet in verband staan met tewerkstelling?

André Gorz: Er zijn twee zaken. Het globaal aantal arbeidsuren, het arbeidsvolume dat de maatschappij nodig heeft daalt voortdurend. Zelfs wanneer het aantal arbeidsplaatsen niet zou veranderen. De deeltijdse arbeid neemt bijvoorbeeld toe of de arbeidstijd verkort. De werkloosheid kan toenemen terwijl de arbeidstijd verkort.

Anderzijds heb je ook een stijgende produktiviteit van het vast kapitaal. Maar wordt het vast kapitaal daarom zelf groter? Dat is niet zeker. Ik geef een voorbeeld uit Fortune: het grootste Japanse robotbedrijf Fanouk bij Tokio, dat ook de

Amerikaanse automobielenindustrie bevoorraadt, heeft een gerobotiseerd bedrijf om die robotten te maken. Alles draait daar 24 uur. Er werken 400 onderhoudsarbeiders, 's nachts zijn er slechts twee. Wanneer zo'n robot uitvalt, wordt hij automatisch weggenomen van de montageband. Het aantal pannes is gemiddeld één panne per 50 weken. Met 500 robotten heb je dus maximum 500 pannes per jaar. Ze hebben het atelier van motorenbouw vernieuwd. Op zo'n manier dat het aantal arbeiders nodig om de 18.000 motoren per jaar te bouwen tot één tiende teruggebracht werd. Het kapitaal nodig voor dat bedrijf is ook op een tiende gebracht! Je hebt dus vertienvoudiging van de arbeidsproduktiviteit maar ook vertienvoudiging van de kapitaalproduktiviteit.

De eis van de arbeidsverkorting werd tien jaar geleden door de syndicaten naar voren geschoven tegen de werkloosheid. Vandaag hoor je daar minder over.

André Gorz: Dat is een vraag naar het

"Moet ik dan geen betaling eisen om me te wassen?"

André Gorz: Ik heb al lang een twist met het "sociologisme". De sociologie heeft de filosofie gekoloniseerd. De sociologen beweren dat elke activiteit een sociale functie heeft. Ze vertrekken altijd van de maatschappij om dan over de activiteit van het individu te spreken in functie van de reproductie van die maatschappij. Ze doen alsof de maatschappij het subject is en de individuen dienaars. Maar zo werkt de samenleving niet en zo wordt ze niet ervaren.

De maatschappij komt historisch eerst, maar filosofisch niet. Dat wil zeggen: wij worden niet sociaal geboren. Wij moeten gesocialiseerd worden om ons te kunnen inschakelen in de samenleving. En we zijn nooit helemaal gesocialiseerd. Er is in ons altijd een weerspanning element, een element dat tot zwijgen wordt gedoemd door de taal en het discours die de samenleving ons heeft geleerd. Dat element komt in opstand tegen die maatschappij. Het is uit die spanning tussen die individuele ervaring en hoe dat sociaal tot uiting kan komen, dat de mogelijkheid

ritme van de vermindering. Als je opnieuw een normaal tewerkstellingsniveau wil bereiken met punctuele maatregelen kom je er nooit. Voer je vandaag 35 urenweek in dan heb je een boel problemen en binnen twee jaar heb je opnieuw hetzelfde werkloosheidsniveau. Je moet werktijdverkorting dus niet als een maatregel zien, maar als een voortdurend te programmeren termijnpolitiek.

Wordt de eis voor arbeidstijdverkorting door de syndicaten nog gedragen?

André Gorz: Ja toch. Ze is gemeenschappelijk aan de Duitse, de Nederlandse en de Italiaanse vakbonden. Ze willen aan het eind van de eeuw aan een 30-urenweek zitten, of zelfs een 28-urenweek.

U pleit dus voor een tijdspolitiek?

André Gorz: Ja. En ik zeg dat zulke globale programmatie niet op fundamentele moeilijkheden botst. Er bestaat vandaag geen enkele dienst of zelfs klein bedrijf dat geen termijnplan heeft. Daarin worden voorspellingen gedaan inzake technische innovatie, personeelsbestand en

ontstaat van de kunst, van de vernieuwing en van de verandering.

Hoe reageert u dan op de stelling van Habermas die zegt dat het individu het product is van de maatschappij?

André Gorz: Ik ben het daarmee niet eens. Mocht de individualiteit het product van de maatschappij zijn dan zou die ook onmiddellijk sociaal zijn, dan zou er geen spanning zijn. Wanneer we alle activiteiten "functionaliseren" in de zin van hun maatschappelijk reproductieve waarde, dan ontnemen we ons elke mogelijkheid te peilen naar de zin die ze voor ons hebben. Wanneer we zeggen: "het moederschap dient om de bevolking te reproduceren", hoever gaan we dan in die zin? Als ik zeg: "huishoudelijke arbeid staat in functie van de maatschappij en moet betaald worden", is dat dan niet hetzelfde voor het tandenpoetsen en voor de lichaamszorg. Moet ik dan geen betaling eisen om me te wassen, om me aan te kleden? Moet ik de seksuele activiteit die de managers ontspant niet vergoeden? Waar eindigt dat?

Om zulke paradoxen en absurditeiten te vermijden kan men alleen verwijzen naar zichzelf en zich afvragen "Welke zin heeft dat voor ons? Met welke bedoeling doen we dat?". En dat heeft niks te doen met de sociale functie. Die komt daar nog eens bovenop.

zovoort. Dat is vandaag vitaal.

Bekijk vandaag al die plannen en bouw een opleidingsschema en een reductieschema op die de produktiviteitsstijging opvangen. Dat is geen handicap voor een economie. Dat schaadt ze minder dan de maatschappij de arbeidstijdverkorting te laten betalen.

Zo'n arbeidstijdverkorting moet toch ook dienen om sociale ongelijkheid te verminderen?

André Gorz: Zeker. Iedereen moet kunnen werken, maar ook steeds minder werken. De mensen denken dan dat hun loon moet verminderen. Verkeerd! Bekijken we de historische ontwikkeling vanaf 1950. Nu wordt 3 maal meer geproduceerd met ongeveer 20% minder arbeid. Had men toen de werktijdverkorting van 48 naar 38 uren voorspeld, dan zou iedereen gedacht hebben dat ook het loon zou dalen. Maar we verdienen meer. We gaan voort steeds meer te produceren met steeds minder arbeid. We kunnen ons permitteren minstens evenveel te betalen voor minder werk.

... IK BEN ZELFS TE WETEN
GEKOMEN WAT SOMMIGE
REDACTIELEDEN VAN TOESTAN-
DEN DENKEN OVER GORZ...



Juist is dat de last niet op elk individueel bedrijf kan vallen. De zorginstellingen, het onderwijs, de hersteldiensten zullen allemaal meer mensen in dienst moeten hebben terwijl de gerobotiseerde bedrijven voortdurend minder mensen nodig hebben. Een kilogram wortelen kost weliswaar evenveel als een uurwerk. Er moet dus een compensatie-mechanisme worden uitgewerkt.

Het meest interessante voorstel van het begin van de jaren '80 is dat van Michel Albert, commissaris van het plan in Frankrijk. Hij stelde voor diegenen die op halftijdse tewerkstelling overgaan minstens de helft van hun loonverlies te vergoeden. Een halftijdse job zou dus 75% betaald worden. Aan het eind van het plan zou men komen tot een halftijdse job voor iedereen op 100% van het loon. Hoe dat te betalen? Door een compensatiekas die niet steunt op produktiviteit of vast kapitaal, maar op de prijzen der produkten.

Een belasting op de consumptie dus. Dat bestaat toch al. Alle produkten, die niet duur genoeg zijn ten aanzien van hun lage sociale bruikbaarheid worden belast: tabak, alcohol, vuurwapens ... Alle vitale produkten worden al gesubsidieerd. We zitten immers niet in een zuivere markteconomie. Er zijn een reeks markten. Welnu dat systeem kan toch worden uitgebreid.

Een prijzenpolitiek dus?

André Gorz: Een prijzenpolitiek die de weerspiegeling moet zijn van de maatschappelijke keuzen, van de prioriteiten.

Wordt de reeks luxeprodukten dan niet gewoon uitgebreid? U noemt ze misschien gadgets, maar daartoe behoren dagelijkse gebruiksvoorwerpen als TV, video, huishoudapparaten...

André Gorz: Vandaag, in heel Europa en ook in Japan, wordt de individuele auto toch ook zwaar belast. Waarom moet de prijs van een auto zakken, als de kostprijs ervan zakt? Videoapparatuur aan steeds lagere prijs? Wat zou het gevolg zijn? De fabrikanten zouden de mensen aanzetten hun uitrusting steeds regelmatig te vernieuwen. Auto's of TV-toestellen zouden een steeds kortere levensduur kennen. Dat heeft toch geen zin? De prijzen kunnen blijven en de taks wordt dus groter naar mate de kostprijs zakt.

En wat antwoordt u als men zegt dat arbeidstijdverkorting er alleen voor uitvoerend en niet voor leidinggevend personeel kan zijn?

André Gorz: Dat diegenen die dat denken zich van tijdperk vergissen. Bij een algemene arbeidstijdverkorting zou de macht dan steeds meer in handen van een steeds kleinere laag voltijdsen komen. Bij een algemene arbeidstijdverkorting wordt het aantal posten met creativiteit en verantwoordelijkheid toch steeds groter. De effectieve werktijd vermindert, nu ook voor topkaders. Kijk maar naar de bedrijven die effectief creatief leidinggevend personeel nodig hebben, die hebben ook uitstapmogelijkheden voor hun kaders ingevoerd. Ze organiseren seminars, ook over dingen die niets te maken hebben met het werk. Het grootste gevaar is immers de routine.

U wil ook het inkomen niet loskoppelen van de arbeid, zoals dat gebeurt in de voorstellen tot basisinkomen?

André Gorz: Neen. Ik ben geen voorstander van het gewaarborgd basisinkomen los van elke arbeid. Dat is sociaal onaan-

vaardbaar. Men kan niet tot de mensen zeggen: we hebben jullie niet nodig, trek jullie plan, hier wat geld. In ons type maatschappijen is de arbeid nog de belangrijkste sociale inschakeling. Het is het enige domein waarin een individu voelt dat hij gelijk is aan een ander, dat hij nodig is. Het recht op arbeid moet gewaarborgd zijn. Anders stuur je ze terug naar hun privéleven. Maar zonder publiek bestaan krijgt ook het privébestaan een totaal andere zin. Kijk maar naar de onderzoeken over langdurige werkloosheid. Recht op arbeid staat dus naast recht op inkomen.

U verwierpt dus de idee van een universele uitkering?

André Gorz: Men kan zeggen dat de universele uitkering toelaat een heleboel dingen te doen waarvoor nu geen tijd is en die sociaal nuttig zijn. Ik aanvaard het argument, maar ik denk niet dat dat het goede middel is. Men moet inderdaad tijd vrijmaken om niet economische activiteiten te ontwikkelen. Maar daartoe moet men niet zeggen dat arbeid overbodig is. Elk individu heeft een sociale plicht en die sociale schuld is de bron van het recht. Door de arbeid wint hij maatschappelijke rechten. Laat men hem niet toe sociaal nuttige activiteit te ontwikkelen dan heeft hij geen rechten meer, maar alleen gunsten.

Is het zwakke punt voor zo'n toekomstvisie niet dat er geen homogene sociale basis bestaat die dat project kan dragen? Ik denk bijvoorbeeld aan de marxistische utopie die steunde op de arbeidersklasse. De segmentatie van de arbeidersklasse en van de maatschappij biedt vandaag geen homogene sociale basis meer.

André Gorz: Ja, maar de arbeidersklasse is nooit homogeen geweest. Ze werd gehomogeniseerd door de utopie waarvan ze draagster was. Door een sterke toekomstvisie van een maatschappij waar de producenten meester zouden zijn, werd de arbeidersklasse politiek en ideologisch eengemaakt. Waar die visie nooit bestaan heeft, vooral in de VSA, heb je ook alleen maar corporaties gehad. Dus het probleem vandaag is niet fundamenteel anders dan in de periode van Marx. Maar het is juist dat men vandaag geen sociale basis kan onderscheiden die een project van "bevrijde tijd" zou kunnen dragen. Een

maatschappij waar de zelfbepaalde coöperatieve culturele activiteiten het overwicht hebben op de economische activiteiten.

Men moet dan denken aan coalities. Coalities tussen verschillende sociale lagen, zoals de traditionele arbeidersklasse en de nieuwe middenklasse of hogere kaders. Wie heeft de ecologische eisen of de feministische eisen gedragen? Dat zijn ook coalities. Wie zou je geloofd hebben mocht je tien jaar geleden het moratorium

...
MAAR WAT IK NIET BEN TE WETEN GEKOMEN, IS HOE DIE GORZ ER EIGENLIJK UITZIET!



op de nucleaire industrie in Zweden, Duitsland, Oostenrijk, Italië voorspeld hebben? Waar was de sociale basis? Bepaalde situaties laten coalities toe die onwaarschijnlijk zijn vooraleer die toestanden bestaan. Wij bevinden ons vandaag in zo'n situatie. De maatschappij dreigt onbestuurbaar te worden. In Duitsland zie je dan zo'n eigenaardige coalities tussen de groenen, de linkse sociaal-democratie en een deel van de christelijke rechterzijde in naam van waarden. Men kan mensen mobiliseren op basis van waarden, niet alleen op basis van belangen. Mijn kritiek op de bestaande politieke partijen is dat ze alleen de onmiddellijke materiële belangen aanspreken. Men wint ook mensen door ze aan te spreken op hun nood aan zingeving.

Is dat de nieuwe inhoud voor het socialisme?

André Gorz: Ik hoop dat er een ideologische en culturele heropleving komt van het socialisme in Europa. Het socialisme is totaal afgeweken van haar oorspronkelijke roeping. Het socialisme diende om de economische rationaliteit te onderwerpen aan ethische en culturele grenzen. De marktwerthen mogen de verhouding tot het leven niet bepalen. Of als je wil: "mannen, vrouwen en kinderen zijn niet te koop!" Het kapitalisme heeft daaraan ook moeten toegeven. Het heeft ook een beperking van de arbeidstijd moeten aanvaarden. Dan moest het een minimumloon aanvaarden. Als dat alles aan de economische logica ware overgelaten, dan waren we

allang dood.

Het socialisme moet dus tegen de economische logica ingaan. En dat zijn we een beetje vergeten omdat de Keynesiaanse praktijk in Europa simpelweg de markteconomie vanuit de staat bijstelde. Maar terzelfdertijd werden de sociale verhoudingen verder ondermijnd door loonarbeid en warenproductie. Men heeft het kapitalisme toegestaan steeds meer activiteiten in de wareneconomie te betrekken, activiteiten waarvan het had moeten afblijven, omdat ze essentieel zijn voor het leven en het evenwicht van eenieder. De staat heeft dan de stukken moeten lijmen, door openbare diensten, door subsidies, door de mensen die het kapitalisme had onteigend, ten laste te nemen.

Het socialisme moet zich vandaag inzetten om opnieuw een civiele maatschappij te laten herleven, waar vele zaken uitgewisseld worden op grond van wederkerigheid en giften, uit plezier of verlangen, en niet voor geld. Bijvoorbeeld dienstuitwisselingcoöperatievies worden sowieso nodig en dat is een totaal ander model dan dat van de voorzieningsstaat.

De jaren '80 kenden de triomf van het neoliberalisme, het pleidooi voor de nieuwe ondernemer. Voor u is dat gewoon het verderzetten van de economische rationaliteit?

André Gorz: De ideologie van het entrepreneurschap is in feite een eigenaardige culturele en intellectuele regressie. Van bij het begin in Engeland was men zich ervan bewust dat de markt een zuurdesem van desintegratie en afsterven van de sociale samenhang was. Van bij het begin wilde men de markt reguleren.

En dan ineens, begin jaren '80 vergeet men dat. Men gaat terug naar het einde van achttiende eeuw, erger soms, met mensen die zeggen: de oplossing van al onze problemen ligt in de vrije onderneming. Maar die dient toch voor winstaccumulatie, die steunt toch op de oorlog van allen tegen allen? En dat zou vandaag de oplossing zijn? En daar hebben vroegere uiterst-linksen zich nu bij aangesloten?

Neen dat biedt geen enkele oplossing voor onze problemen.

Jacques Baudouin

Dueloog

Lieve Fernand,

Tweënvijftig "Nederlandse schrijvers, waaronder zeven *Vlaamse*", schrijf je gekwetst, "maar zonder chauvinisme". Maar wat is het anders dan chauvinisme, dat je dreef tot een attaque? Wat ik ervan vind is dat je de "Nederlandse literatuur" zou kunnen beschouwen als een culturele eenheid die zich aan de staatsrechtelijke scheiding van Noord en Zuid onttrekt, maar dat dat theorie blijft omdat je ook moet erkennen dat beide landen "tot op zekere hoogte" een eigen literair klimaat en landschap bezitten. Hoe dan ook is het kinderachtig om te gaan tellen. Als je de "Nederlandse letteren" strikt opvat als een eenheid van Noord en Zuid, doet iemands inschrijving bij de burgerlijke stand er volstrekt niet toe. Als je erkent dat er verschillen bestaan in cultureel weertype, dan wordt het aanvaardbaar dat de "eigenheid" van sommige schrijvers zich niet over de culturele grens laat exporteren, omdat sommige reputaties niet "gedijen" in het buurland, of omdat beide landen equivalenten bezitten van een bepaald soort schrijverij. Ik ben inderdaad geleid door de bespre-

Diny Schouten antwoordt
Fernand Auwera

Excuus-Belgen

kingen in Nederlandse media, waardoor "De broek van Sartre" aan mijn aandacht is ontsnapt- maar aan mijn stuk kun je zien dat de "literatuur over literatuur" ook niet bijzonder aan mij geappelleerd heeft, ik veronachtzaam Cyrille Offermans en Jacques Vogelaar ook. Je noemt debutanten als Gilbert Grauwts en Brigitte Raskin, op wier veelbelovendheid ik pas na het inleveren van mijn artikel (zomer '87) geattendeerd werd. Dat hun beroemdheid "hier" nog niet is doorgedrongen kun je wellicht wijten aan de (in Noord-Nederland) onvanzelfsprekend geworden houding om oplettend te zijn op wat er bij de burens verschijnt -je noemt zelf al de "inzinking" die de Vlaamse letteren gekend heeft, maar je weet vast net als ik dat dat bezig is te veranderen: de laatste tijd vechten de Nederlandse uitgeverijen om

Vlaamse schrijvers, en ze gebruiken financieel geweld om jonge Vlaamse uitgeverijen te confisceren. Overigens, om op Gauwts en Raskin terug te komen: het lot van het niet-besproken worden delen ze met een hoger percentage "Nederlandse" debutanten dan je misschien denkt. Ik had de opdracht om een overzicht te geven van wat zoal de "topics" zijn van een jaar "Nederlandse" letteren - het laatste begrip opgevat in de "Groot-Nederlandse" betekenis. Ik maakte een wandeling om te zien hoe de tuin erbij staat, zal ik maar zeggen. Dat ik de namen van het gewas dat me opviel opsomde zonder te kijken naar het land van herkomst -zou je dat juist geen deugd moeten doen? Wat jij vindt is dat er evenveel Belgen in hadden gemoeten. Dat is even kortzichtig als feministen die vinden dat ergens méér vrouwen in moeten, ongeacht gebleken geschiktheid. Voor vrouwen die hun aanstellingen danken aan hun sekse in plaats van hun deskundigheid, bestaat het aardige woord "excuus-Truus". Jouw roep om "excuus-Belgen" is precies de reden waarom ik me niet excuseer. Hartelijke groet.

TRIBUNE

Gaia, studiegroep voor een
ecoplanetaire samenleving*

Naar een
ecocentrische ethiek

In het najaar van 1988 werd de pluralistische denkcel GAIA opgericht door mensen met een verwante visie over de relaties van Homo sapiens met de rest van de natuur. De kern van de groep bestaat uit filosofen, ethici, biologen, milieu- en dierenwelzijnsdeskundigen, een voedingsingenieur, een auteur en een kunstenaar. Wij pleiten voor een ecocentrische ethiek. Daartoe beschouwen we niet alleen menselijke, maar ook andere levende wezens als doel op zich en erkennen we de eigenwaarde van en het respect voor het welzijn van anderssoortige dieren, planten en ecosystemen. Tevens willen we zoveel als redelijkerwijze mogelijk is vermijden dat door menselijke acties schade toegebracht wordt aan niet-menselijke organismen, levensgemeenschappen en zelfs aan anorganische, natuurlijke entiteiten. Behalve mensen hebben echter ook andere organismen het recht zich maximaal te ontplooiën, ongeacht of menselijke wezens daar baat bij hebben. Voor ecocentristen moeten belangenconflicten die onvermijdelijk ontstaan tussen mensen en andere delen van de planeet zorgvuldig afgewogen worden. Dit in tegenstelling tot antropocentristen die steeds a priori de voorrang geven aan de eigen soort. Voor

ecocentristen legt menselijk leven op zich niet het grootste gewicht in de schaal. Dit theoretische kader heeft ongetwijfeld praktische gevolgen. Ecocentrisch bekeken is het bijvoorbeeld niet ondenkbaar dat men voor bepaalde experimenten op grond van een ethische afweging besluit, in plaats van sociale dieren met complexe gevoels- en denkvermogens zoals chimpansees, menselijke embryo's, wezens zonder die eigenschappen, te gebruiken. Verder stelt GAIA zich kritisch op tegenover onder meer dierproeven, dierentuinen, de bio-industrie, jacht en agro-business. Vanzelfsprekend verzet de groep zich tegen bekende andere ecobarbaarse systemen die leiden tot de verwoesting van de tropische regenwouden, gaten in de ozonlaag, de uitroeiing van dier- en

plantensoorten, zure regen enzovoort. Om inzicht te verwerven in die problemen en te komen tot bruikbare oplossingen is diepgaand onderzoek noodzakelijk. Daarom wil GAIA subgroepen van deskundigen en belangstellenden oprichten. GAIA wil door haar standpunten en onderzoek ook de aanzet geven tot een brede maatschappelijke discussie. Voor zover daaraan behoefte bestaat, is de groep bereid samen te werken met en advies te verlenen aan beleidsorganen, sociale organisaties en actiegroepen. GAIA beoogt een ecoplanetaire maatschappij waarin de mens tenminste beseft hoe onverantwoord het is andere delen van de aarde systematisch uit te buiten ten voordele van de eigen soort.

*Eddy Cautelaers, Achilles Cools, Bart Dalle, Roland Dierckx, Jaap Kruihof, Maggi Poppe, Ignaas Spruit, Ward Ruyslinck, Koen Van Den Bergh, Michel Vandenbosch, Erik Van Der Straeten

Het Manifest van GAIA is verkrijgbaar op het volgende adres: GAIA, p/a professor dr. J. Kruihof, Blandijnberg 2, 9000 Gent. Tel.: 091/25.75.71 (Maggi Poppe).

Roland Rotsaert (Brugge): "In Toestanden 14 heb ik zwaar geschut bovengehaald om mijn mening over het blad te zeggen. Aan mijn dreigement voor de eerstvolgende aandeelhoudersvergadering moet niet zwaar getild worden: tot-nogtoe is het steeds zo geweest dat ik op de dag van de vergadering iets anders te doen had, dus..."

Ik zou graag mijn oordeel staven met serieuze argumenten, maar ik vind er geen. Het gekleurd papier en de (soms) ietwat onscherpe druk maken het lezen misschien minder aangenaam; aan de cartoons en de bladschikking raak ik maar niet gewoon...daaraan alleen kan het echter niet liggen. De overvloed aan commentaar en het gebrek aan informatie misschien. Als ik tijdens de komende maanden eens veel tijd heb, hoop ik werk te kunnen maken van een grondige analyse.

Wat mij het meest verontrust is het gebrek van reactie van lezers op mijn brief. Het kan zijn dat mijn opmerkingen te idioot waren, het kan zijn dat men het met mij eens was ..., maar het stilzwijgen sterkt mij in mijn mening dat Toestanden niet gelezen wordt."

Ook hier op de redactie wordt gesproken over een balans van de eerste fase in de uitbouw van Toestanden. Ik kan me voorstellen dat reacties van zoveel mogelijk lezers daarbij nuttig zijn. Vooral ook positieve voorstellen voor verbeteringen en vernieuwingen kunnen helpen in de discussie. Laat dit een nieuwe oproep wezen van Rotsaert en Lafargue samen.

Multicultureel

Theolien Van Schie (Eindhoven): "Als je over de weg via de schouwburg naar ons was gekomen zou je haar zeker hebben gezien: de moskee in aanbouw, oneigentijdse pracht en praal, monument van Hollandse tolerantie. Ze ligt op de hoek schuin tegenover de Steentjeskerk die na jaren van verval en politieke touwtrekkerij uiteindelijk toch kon worden gerestaureerd, mits opgesplitst voor museale en bancaire doeleinden. Samen vormen ze een aardige illustratie bij het verhaal van Koen Raes. Doodzonde dat hij zo theoretisch, abstraherend, academisch verhaalt. Ware het wat meer toegeschreven op de Vlaamse Volksraad, dan zou hij meer publieksbelangstelling hebben. Hij had het moeten doen, kwestie van culturele hoffelijkheid."

Is het echt wel zo dat met publieke gelden

Roland, Theolien en Eric

IS LAFARGUE ♀ & ♂ ?



die rijkelijke moskee wordt gebouwd, terwijl de kerk wordt ingepalmd voor lekenactiviteiten? Zou in Holland de discriminatie zo werken? In België blijft het in elk geval nog zo dat katholiek normaal is en islamiet een afwijking, dat blank niet opvalt en gekleurd argwaan verwekt, dat iedereen belasting betaalt maar niet iedereen stemrecht heeft, dat klokkengeluid muziek is en Arabische klanken lawaai, dat vuil werk niet voor iedereen even vuil is, dat ... , maar dat zal dan wel liggen aan de Vlaamse volksraad.

Hormonen

Eric Gryp (Scheldewindeke): "Graag wil ik langs deze weg reageren op het overigens uitstekend artikel van Paul Verbraeken over de handelsoorlog tussen de VS en de EG. Daar staat dat volgens de betrokken Amerikaanse kringen de vijf natuurlijke hormonen oestradiol-17beta, progesteron, testosteron, trenbolon en zeranol volstrekt ongevaarlijk zijn. Op een andere plaats wordt gesteld dat de schadelijkheid geenzins wetenschappelijk is aangetoond.

Laat ik er vooraf op wijzen dat trenbolon en zeranol geen natuurlijke maar nieuwe synthetische hormonen zijn. Daarover bestaan nog onvoldoende studies. De natuurlijke hormonen oestradiol-17beta, progesteron en testosteron zijn alle drie lang als potentiële kankerverwekkers gecatalogeerd door de Wereldgezondheidsorganisatie, uitgerekend op basis van Amerikaanse wetenschappelijke studies. Alleen is nog niet aangetoond vanaf welke dosis deze carcinogene eigenschap zich voordoet. De thesis van de voorstanders van gebruik in vet-

mesterij steunt op de veronderstelling, dat zij, als gevolg van de aangewende toedieningswijze, in zulke minieme resten in het vlees voorkomen dat zij geen gevaar meer opleveren.

Een bewijs van onschadelijkheid bestaat echter niet. Waar het echter om gaat is dat deze produkten geneesmiddelen zijn. Zoals alle geneesmiddelen hebben ze neveneffecten. Eén ervan is gewichtstoename. In medische termen worden neveneffecten van geneesmiddelen iatrogene ziekten genoemd. Dit zijn ziekten veroorzaakt door de therapeutische behandeling. Gebruik makend van zulke ziekteverschijnselen uit winstbejag, om bijvoorbeeld afgedankte melkkoeien op korte tijd om te toveren in malse biefstukken, is ethisch onaanvaardbaar, ook al zou dit geen schadelijke gevolgen voor de consument opleveren. De mensen ongewild verplichten vlees van ziekelijke beesten te verorberen is schandelijk boerenbedrog.

Enkel de kwekers, de verdelers, een aantal gewetenloze veeartsen, de veevoederfabrieken, maar vooral de farmaceutische multinationals worden er beter van. Het wordt de hoogste tijd dat maatregelen getroffen worden om te beletten dat geneesmiddelen, zelfs onschadelijke hoestsiropen, aangewend worden voor andere dan medische of therapeutische doeleinden."

Hou ons op de hoogte, senator, als de vertegenwoordigers van het volk zulke voor het volk gunstige maatregelen gaan nemen.

En ter afronding een laat binnengekomen schrijven, getekend: Jean Emard van Lieverlede:

De Belgen ook voeren hun gas uit, da's menselijk, langs duistere wegen. Het is een natuurlijk proces, wel chemisch, maar wie houdt het tegen?

Stelt dan toch Zanders de schuldvraag, dan wijs ik verbolgen naar Azap, want die produceert met succes in België veel te zuur maagsap.

Ciao,
Lafargue

P.S. Gelezen en uit de context gehaald: "We geloven nog steeds dat Vlaanderen behoefte heeft aan een progressieve krant." (André Vanden Broucke)

De hond van Pavlov

Corporatisme



Het is niet bepaald fraai wat Humo in zijn nummer 2523 met Guy Polspoel heeft gedaan. U weet wel, de omslag met de behaarde neus. Natuurlijk is zo'n cover alleen al goed voor de helft van de verkoop. Maar die hele fraaie wrat van Polspoel weggenomen, en alleen de haren laten staan, dat vind ik van vrij bedenkelijk allooi. Alsof Paul Goossens van Het Laatste Nieuws het alleenrecht zou hebben op een wrat. Humo heeft overigens nog meer geknipt en geschrapt in het interview met de adjunct-hoofdredacteur van de televisieredactie. Oh, u wist dat nog niet van die promotie. Heeft dat dan nog niet in de sociaal-democratische editie van Het Laatste Nieuws gestaan? Wel, het zit hem zo.

Om de concurrentie met de nieuwsdienst van VTM aan te kunnen gaan voor de volle 100 procent, is de televisieredactie van de BRT in 2 delen opgesplitst: een CVP-cel en een SP-cel. Dat is volledig in overeenstemming met het Cultuurpakt: zo hebben de Liberalen VTM, de Volks-

unie mag alle zieke hoofdredacteurs leveren, en Agalev heeft Hugo Van Denderen. De CVP-cel bij de BRT wordt bemand (M/V) door Etienne Vanden Bergh (voormalig CVP-raadslid in Mechelen) en Tony Vandenbossch (voormalig CVP-woordvoerder). Zij beheren de duiding. In hun contract is bepaald dat

ze 1 keer in de maand Paul Jambers moeten opvoeren in Panorama en 1 keer in het jaar Walter Zinzen. De SP-cel zwaait de plak over de nieuwsdienst, die nu journaals aflevert waar niemand naar kijkt omdat de uren zijn veranderd. Chris Borms-Guy Polspoel-Monique Delvaux, dat is de troika daar. Borms schrijft de beleidslijnen uit, Delvaux dreunt ze de hele dag op als stonden ze in de koran, en Polspoel hangt in de pers de verlichte denker uit, de verdediger van de openbare omroep. "Hoe onafhankelijk ben je - zegt de Guy in Humo- als je je voor een promotie tot een bepaalde politieke partij moet bekeren." De Guy is pas vorig jaar bevorderd, en niet met de steun van de Groenen. De Guy is lid van de ACOD, maar hij zit los van de vakbonden te lobbyen voor opslag, maar dan alleen voor de journalisten. In het televisiejournaal (toen dat nog om kwart voor acht ging) heb ik daar een mooie term voor gehoord: corporatisme.

Max Pavlov

Toestanden

Zespenningenstraat 49 (b13)
1000 Brussel
tel 02/513 02 16
elke vrijdag uitgegeven
door Uitgeverij Zijdellings C.V.

directeur : Eric Corijn
hoofdredacteur : Jan Van Kerkhoven
eindredactie : Karin Pairon en Eric Goubin
redactie : Koen Dille, Francine Mestrum,
André Mommen, Wim Van Rooy,
Jef Vermaere, Frank Winter.
tekenaars : GAL, Morbus, Quirit
vormgeving : Scritto

bijgestaan door een redactieraad
en een schare medewerkers

Zakelijke leiding : Koen De Visscher

jaarabonnement : 2400F - 170fl
of een permanente opdracht
van 200F - 14fl / maand
rek. nr 001-1762098-72
van Zijdellings CV
Brussel

verantwoordelijke uitgever :
Paul Eyben,
Brouwerstraat 16
3590 Hamont-Achel

Toestanden

"Weeckelycke Tydinghe"

Een jaarabonnement op TOESTANDEN kost 2.400 F.
Je betaling spreiden kan ook
door je bank een permanente opdracht te geven
van 200 per maand.

Naam
Voornaam Tel
Straat nr bus
Postnr Gemeente

Ja, ik neem een abonnement

2.400 F 1 jaar
200 F per maand (met een
permanente opdracht)

Ik betaal

- via storting van 2.400 F
op 001-1762098-72
- met bijgevoegde cheque op
naam van Uitgeverij Zijdellings
- na ontvangst van een formulier
voor een permanente opdracht

en stuur "Weeckelycke Tydinghe" naar TOESTANDEN,
Zespenningenstraat 49, bus 13 te 1000 Brussel

Toestanden 19

Roemenië

In dit nummer bekijken we nogal wat Roemeense toestanden. Julien Weverbergh is onze verslaggever. Verboden poëzie, dictator Ceausescu en andere Roemeense vervuiling op pag. 15-20 evenals op de voorpagina.

De Morgen

Zowat elke Toestanden-lezer is ook een lezer van De Morgen, zo dachten we. Onze aandeelhouder ter plaatse bezorgt U nieuws over het nieuws van onze lijfkrant. Pag. 11-14.

Herstructurering West-Europa

Met 1992 voor de boeg is kapitalistisch Europa zich volop aan het herstructureren, zo blijkt op pag. 5.

Bush-Nikita

Onze gelegenheidsverslaggever in Wa-

shington polste naar het verwachte Nicaragua-beleid van nieuwkomer Bush. Pag.6.

Tijgertapijten

Al geluisterd naar Luis Cobos? Al gekeken naar Tüske A Körüm Alatt? Al gehoord van Tibettaanse tijgertapijten? Dezeen andere gaten in Uw cultuur worden opgevuld op pag. 7-10.

Saïd

Eindelijk de immigranten zelf aan het woord in Toestanden! Pag. 21-22.

Opgevoed

Opvoeders blijken behoorlijk onderbetaald, onderbetaald, overwerkt. Deze

problemen en de positie terzake van de vakbonden krijg je geschetst op pag. 23.

André

André Gorz, U allen wel bekend (?) weet niet van ophouden. Ditmaal stelt hij zijn alternatieven voor. Alternatieven waarvoor? Dat leest u op pag. 26-28.

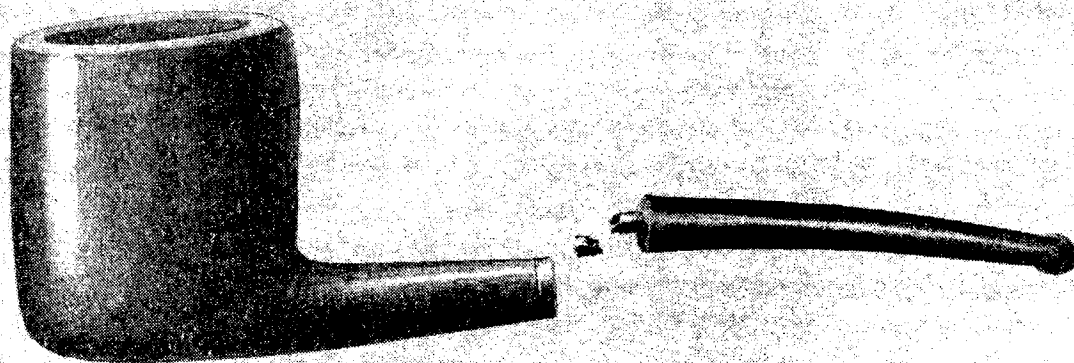
Max Pavlov

Op pag. 31 kan U kennis maken met onze nieuwe columnist: Max Pavlov. Hij start zijn verhalenbundel bij de BRT-televisiereductie.

Volgende week in Toestanden

- * *Commerciële televisie in Vlaanderen: een dossier.*
- * *Weverbergh & Co over Roemenië*
- * *De nieuwste stunts van De Benedetti*
- * *Een portret van Jacques Derrida*

Het Laatste Woord



Ceci est une pipe.

*G. H. M.
van Marquette*